

College voor Toetsen en Examens

DE OPENBAARMAKING VAN DE DIGITALE CENTRALE EXAMENS

WELKE MAATREGELEN ZIJN MOGELIJK NAAR AANLEIDING VAN DE MOTIES VAN
MEENEN EN VERMUE?

NAAR WELKE MAATREGELEN GAAT DE VORKEUR VAN HET CVTE UIT?

22 november 2016

Inhoud

Inleiding	5
Samenvatting	6
1. Het examensysteem BB- en KB-flex	9
1.1 Typering	9
1.2 De historie van BB- en KB-flex	10
1.3 Vergelijking	13
1.4 Onze balans	14
1.5 Huidige situatie voor wat betreft de openbaarmaking van de opgaven	16
2. De moties van Meenen en Vermue	17
3. Uitvoering geven aan de moties Van Meenen en Vermue	20
3.1 Maatregel 1: alle opgaven na de afnameperiode openbaarmaken	21
3.2 Maatregel 2: bbf = beveiligd en besloten forum	24
3.3 Maatregel 3: het opknippen van de afnameperiode in twee tijdvakken	25
3.4 Overzicht: huidige situatie en alle maatregelen naast elkaar	27
4. Onze keuze	29
Bijlage 1 - De normeringssystematiek bij de digitale CE's	31
Bijlage 2 - Uit: de notitie 'Centrale examens vmbo: flexibel of vast?', maart 2015	32
Bijlage 3 - Constructiesystematiek en productiekosten BB- en KB-flex	33
Bijlage 4 - Een alternatief voor de maatregelen 1c, 3a en 3b	35

Inleiding

Over de openbaarmaking van digitale centrale examens (CE's) heeft de Tweede Kamer op 28 juni 2016 twee moties aangenomen, de motie Van Meenen nr. 323 (31289) en de motie Vermue nr. 330 (31289). In deze notitie beschrijven wij diverse maatregelen waarmee uitvoering gegeven kan worden aan de moties en geven wij aan welke maatregelen onze voorkeur hebben.

De flexibele en digitale centrale examens (CE's) in de algemene vakken van de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg, kortweg: BB- en KB-flex, vormen een ander examensysteem dan de bekende papieren CE's met vaste afnametijdstippen.

In paragraaf 1 wordt eerst een korte beschrijving gegeven van BB- en KB-flex door middel van een typering in tien punten. Vervolgens wordt de historie van de digitale CE's kort beschreven. Daarna wordt BB- en KB-flex vergeleken met het examensysteem van papieren CE's met vaste afnametijdstippen en maken wij onze balans daarbij op.

In het Algemeen Overleg van 15 juni 2016 heeft de staatssecretaris gezegd dat het voornemen om digitale CE's verplicht te stellen een goede discussie en besluitvorming in Tweede Kamer vergt. De Tweede Kamer maakt dus de uiteindelijke keuze als het gaat om de vraag of BB- en KB-flex het reguliere systeem wordt voor de centrale examens in de algemene vakken BB en KB. De moties Van Meenen en Vermue van 28 juni 2016 slaan alvast een piketpaal voor deze discussie op het punt van de openbaarmaking van de opgaven.

Paragraaf 1 eindigt met een beschrijving van de huidige situatie met betrekking tot het onderwerp van de moties, de openbaarmaking van de digitale CE's.

In paragraaf 2 houden wij de teksten van de moties Van Meenen en Vermue tegen het licht van het examensysteem BB- en KB-flex.

Uitvoering geven aan de moties Van Meenen en Vermue kan op verschillende manieren. In paragraaf 3 worden mogelijke maatregelen uitgewerkt en beoordeeld op hun voor- en nadelen. Tevens wordt een beslisboom gepresenteerd waarmee een keuze uit de mogelijke maatregelen gemaakt kan worden. Paragraaf 3 eindigt met een overzicht waarin de mogelijke maatregelen naast elkaar zijn gezet.

In paragraaf 4 bepalen wij met behulp van de beslisboom naar welke maatregelen onze voorkeur uitgaat. Als de Kamer een andere manier verkiest zullen wij daaraan uitvoering geven.

Doordat de moties tornen aan (onderdelen van) het examensysteem BB- en KB-flex was het nodig om tot detailniveau op het examensysteem zelf in te gaan. Dit doet recht aan de vmbo-scholen die al jaren kiezen voor dit examensysteem en daarmee aan de BB- en KB-leerlingen zelf. Daardoor is dit een uitgebreide notitie geworden.

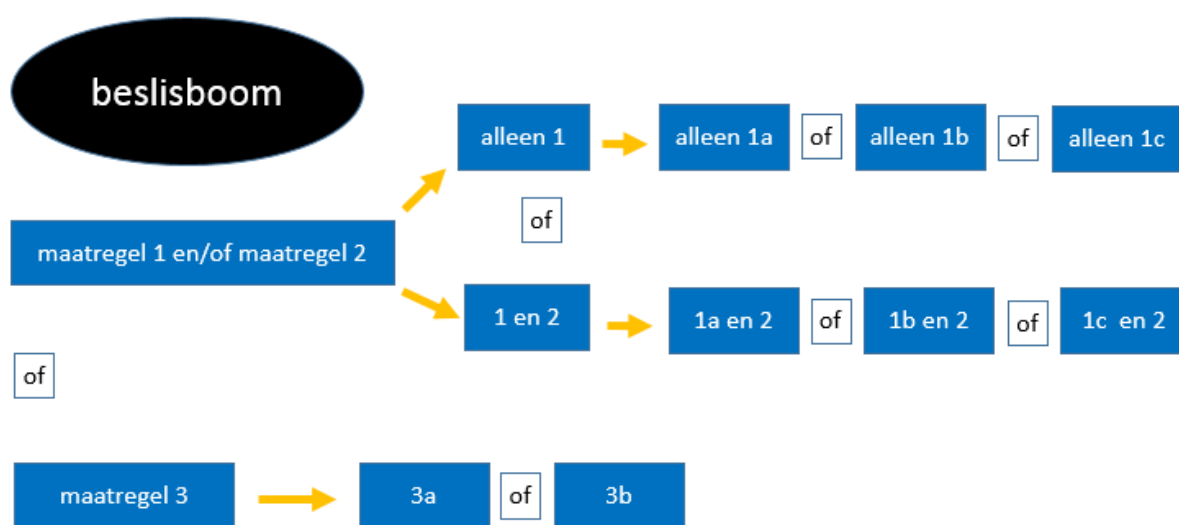
De samenvatting, direct hierna, geeft echter zeer beknopt weer welke maatregelen er naar aanleiding van de moties mogelijk zijn en welke afwegingen daarbij een rol kunnen spelen.

Samenvatting

De moties Van Meenen en Vermue raken aan fundamentele onderdelen van het examensysteem BB- en KB-flex.

Naar aanleiding van de moties zijn de volgende maatregelen mogelijk:

- 1 = openbaarmaking na de afnameperiode
- 1a = 1/3 deel direct na de afnameperiode, de rest later
- 1b = 2/3 deel direct na de afnameperiode, de rest later
- 1c = alle opgaven direct na de afnameperiode
- 2 = werken met beveiligde en besloten forums (bbf's)
- 3 = afnameperiode opsplitsen in 2 tijdvakken, openbaarmaking direct na ieder tijdvak en vóór de normering
- 3a = tijdvak 1 start begin april
- 3b = tijdvak 1 start na de mei-vakantie

Eerste keus CvTE: de combinatie van maatregel 1a en 2.

Tweede keus CvTE: de combinatie van maatregel 1b en 2.

Reden: Bij de combinaties van maatregel 1a en 2 respectievelijk 1b en 2 blijft het examensysteem BB- en KB-flex intact, inclusief de huidige normeringssystematiek. Bij de combinatie 1a en 2 houden de examenmakers meer speelruimte ten behoeve van een optimale set ankeropgaven en de actualisering van calamiteitenexamens. Zónder maatregel 2 kan niet volledig recht gedaan worden aan de overweging in de motie Van Meenen dat leerlingen niet de dupe mogen worden van een fout in het CE. Mét maatregel 2 kan dat wel door docenten vóór de bekendmaking van de normering binnen het bbf kunnen discussiëren over opgaven uit de lopende afnameperiode.

De keuze kan tevens gemaakt worden op het overzicht waarin de huidige situatie en alle maatregelen naast elkaar zijn gezet. Dit overzicht staat op de volgende bladzijden en hoort bij deze samenvatting.

Overzicht: huidige situatie en alle maatregelen naast elkaar

	<i>huidige situatie</i>	<i>maatregel 1a</i>	<i>maatregel 1b</i>	<i>maatregel 1c</i>	<i>maatregel 2</i>	<i>maatregel 3a</i>	<i>maatregel 3b</i>
<i>typering mbt openbaarmaking</i>	jaarlijks in september: 1 variant = ± 1/3 deel van de opgaven	begin 4e week juni: ± 1/3 deel; rest volgt later	begin 4e week juni: ± 2/3 deel; rest (= ankeropgaven) volgt later	begin 4e week juni: alle opgaven;	werken met beveiligde en besloten forums (bbf's)	direct na tv1 resp. tv2 en vóór de bekendmaking van de N-termen van: alle opgaven	direct na tv1 resp. tv2 en vóór de bekendmaking van de N-termen van: alle opgaven
<i>afnameperiode</i>	begin april t/m 3e week van juni	begin april t/m 3e week van juni	begin april t/m 3e week van juni	begin april t/m 3e week van juni	nvt	tv1 - begin april t/m eind mei ; tv2 - 3e week juni	tv1 - na meivakantie t/m eind mei ; tv2 - 3e week juni
<i>bekendmaking N-termen</i>	medio juni	medio juni	medio juni	medio juni	nvt	enige tijd na tv1 resp. tv2	enige tijd na tv1 resp. tv2
<i>hergebruik</i>	± 1/3 deel	± 1/3 deel	± 1/3 deel	geen	nvt	geen	geen
<i>normerings-systematiek</i>	hoogte van de lat is over de jaren heen constant	hoogte van de lat is over de jaren heen constant	hoogte van de lat is over de jaren heen constant	gelijke hoogte van de lat over de jaren heen is niet te garanderen	nvt	gelijke hoogte van de lat over de jaren heen is niet te garanderen	gelijke hoogte van de lat over de jaren heen is niet te garanderen
<i>jaarlijkse productiekosten</i>	€ 3,5 mln	€ 3,5 mln	€ 3,5 mln	€ 5,3 mln	kosten bbf's	€ 8,8 mln	€ 8,8 mln
<i>inzage door docenten</i>	volledig zij het in besloten kring	volledig zij het in besloten kring	volledig zij het in besloten kring	volledig zij het tot eind afnameperiode in besloten kring	nu ook via bbf's	volledig, zij het tot eind tv in besloten kring	volledig, zij het tot eind tv in besloten kring

vervolg overzicht	huidige situatie	maatregel 1a	maatregel 1b	maatregel 1c	maatregel 2	maatregel 3a	maatregel 3b
<i>inzage door leerlingen</i>	volledig zij het in besloten kring	volledig zij het in besloten kring	volledig zij het in besloten kring	volledig v.a. het eind van het tijdvak	nvt	volledig v.a. het eind van het tijdvak	volledig v.a. het eind van het tijdvak
<i>signaleren van fouten</i>	d.m.v. melding van docenten aan examenlijn	d.m.v. melding van docenten aan examenlijn	d.m.v. melding van docenten aan examenlijn	d.m.v. melding van docenten aan examenlijn	nu ook via bbf's	na eind tv en vóór bekendmaking N-termen: vrije discussie mogelijk	na eind tv en vóór bekendmaking N-termen: vrije discussie mogelijk
<i>kans dat leerlingen de dupe worden van fout in CE</i>	nihil	nihil	nihil	nihil	wellicht kleiner dan nihil a.g.v. bbf's	wellicht kleiner dan nihil a.g.v. vrije discussie	wellicht kleiner dan nihil a.g.v. vrije discussie
<i>doet de maatregel recht aan de motie Van Meenen?</i>	nvt	in combinatie met maatregel 2: ja, zij het dat het een aantal jaren duurt voordat alle opgaven openbaar zijn	in combinatie met maatregel 2: ja, zij het dat het een aantal jaren duurt voordat alle opgaven openbaar zijn	in combinatie met maatregel 2: ja	in combinatie met maatregel 1a, 1b of 1c: ja	ja	ja
<i>doet de maatregel recht aan de motie Vermue?</i>	nvt	ja, zij het dat het een aantal jaren duurt voordat alle opgaven openbaar zijn	ja, zij het dat het een aantal jaren duurt voordat alle opgaven openbaar zijn	ja	nvt	ja	ja
<i>examenjaar mogelijke ingang</i>	nvt	2017	2017	2017	voorzichtig	2019	2019

1. Het examensysteem BB- en KB-flex

1.1 Typering

BB- en KB-flex kan in tien punten getypeerd worden:

1. Scholen doen met al hun algemene vakken mee aan BB- en/of KB-flex. (Voor Frans, Arabisch, Turks en Spaans zijn er vanwege de kleine leerlingenaantallen alleen papieren CE's).
2. De digitale CE's worden afgenomen in Facet. Van een digitaal CE zijn gemiddeld acht à negen varianten beschikbaar. Daarbij geldt: hoe meer kandidaten in het vak examen doen, hoe groter het aantal varianten.
3. Binnen de afnameperiode van begin april tot en met de derde week van juni bepaalt de school zelf de afnametijdstippen. Door de beschikbaarheid van verschillende varianten kunnen ook het inhalen en herkansen door de school zelf worden gepland.

Om te kunnen herkansen moet wel de uitslag bekend zijn. De directeur kan de uitslag bepalen als het CvTE de normering (de N-termen) bekend gemaakt heeft. Dat gebeurt in de tweede week van juni. Herkansingen kunnen dus pas plaatsvinden ná de bekendmaking van de N-termen.

4. Leerlingen maken het examen volledig op de computer. De vragen worden via het beeldscherm aangeboden. De opgaven kunnen video- of geluidsfragmenten bevatten of animaties en afbeeldingen kunnen in kleur worden gepresenteerd. De leerlingen typen de antwoorden in of klikken met de muis het juiste antwoord aan.
5. Een docent heeft volledige inzage in het CE dat zijn kandidaten hebben afgelegd. Alle vragen, alle antwoordmodellen en alle antwoorden van zijn leerlingen zijn zichtbaar. Voor de open vragen kent hij zelf scorepunten toe, de gesloten vragen worden automatisch gescoord. De docent kan ook zien welke scores Facet voor de antwoorden van zijn leerlingen op de gesloten vragen heeft toegekend. Leerlingen hebben ook volledige inzage, zij het in een besloten zitting.
6. Er is (nog) geen tweede correctie door een docent van een andere school. Wel is er de zogeheten najaarscorrectie, waarin de staatsexamencommissie VO achteraf een tweede correctie verricht. Uit deze najaarscorrectie komt een beeld naar voren of en in hoeverre de resultaten anders zouden zijn als er wel sprake zou zijn van tweede correctie. Evt. significante verschillen tussen de eerste correctie en de najaarscorrectie worden doorgegeven aan inspectie.

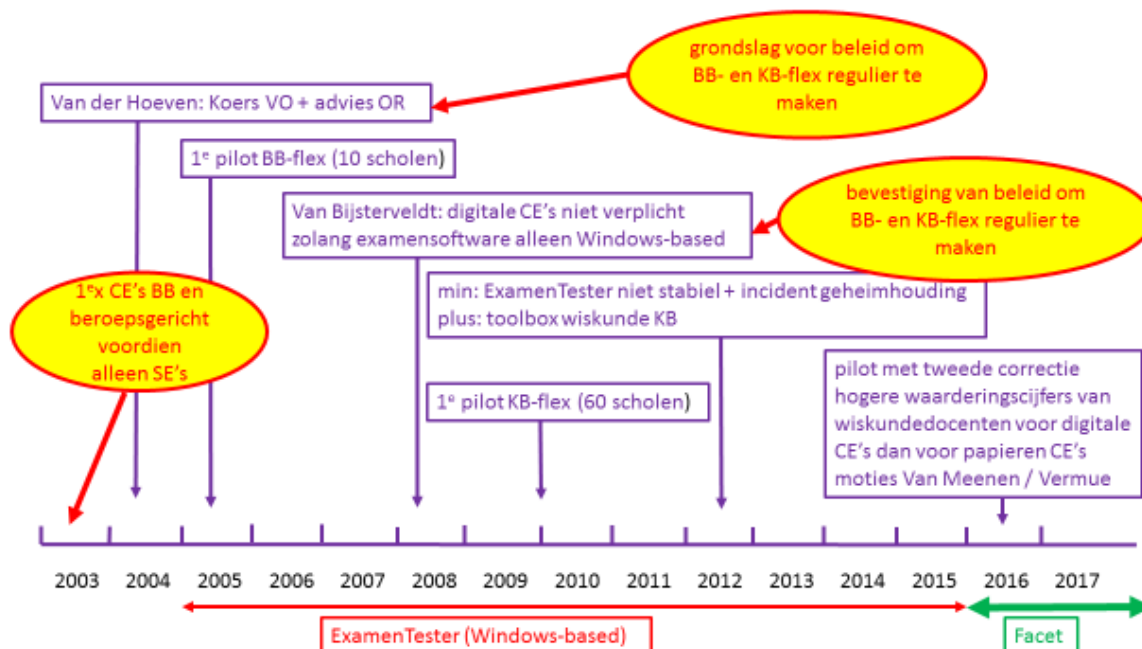
De uitvoerbaarheid van tweede correctie wordt onderzocht. Een probleem is de poolingsystematiek. Die wordt bemoeilijkt door de hoofdregel dat een docent niet met de tweede/externe correctie mag beginnen voordat zijn eigen leerlingen geëxamineerd zijn.

7. Voor kandidaten met dyslexie is de tekst verklankbaar. Voor auditief en visueel gehandicapten (jaarlijks enkele kandidaten) wordt maatwerk gepleegd.
8. Tussen verschillende varianten is overlap in de opgaven, waardoor iedere variant bij de normering een N-term krijgt die past bij de specifieke moeilijkheidsgraad.
9. Jaarlijks wordt één variant van het voorgaande examenjaar als voorbeeldexamen aan de scholen beschikbaar gesteld. De overige varianten worden geheimgehouden ten behoeve van hergebruik in latere examenjaren. Door dit hergebruik wordt bij de normering niveauhandhaving over de jaren heen gerealiseerd.
10. In de regelgeving hebben BB- en KB-flex de status van project. Via een zogeheten ontheffingsbrief hebben alle BB- en KB-scholen van OCW toestemming gekregen om mee te doen aan BB- en KB-flex en daarmee om op onderdelen af te wijken van het Eindexamenbesluit VO. Aan deze toestemming is de voorwaarde verbonden dat de school de kaders van het CvTE in acht neemt. Het CvTE brengt jaarlijks een brochure uit waarin de bedoelde kaders vermeld zijn. Die brochure heeft daarmee de status van regelgeving.

Een volledige beschrijving van het examensysteem BB- en KB-flex, inclusief voorbeelden van maatwerk, staat in de onder punt 10 genoemde brochure ¹.

1.2 De historie van BB- en KB-flex

Deze paragraaf is een beknopte beschrijving van de nog jonge historie van de centrale examens vmbo, in het bijzonder van de digitale CE's.

Afbeelding 1

Invoering CE's: pas sinds 2003 volledig

In 1999 is het vmbo ingevoerd. Vier jaar later, in 2003, legde de eerste groep vmbo-ers het eindexamen af. Tot en met 2002 waren er alleen centrale examens mavo/vbo in de toenmalige C- en het D-niveaus. Deze centrale examens waren er alleen voor de algemene vakken en ze bestaan voort in de huidige (papieren) centrale examens KB (C-niveau) en GL/TL (D-niveau). De algemene vakken volgens het A- en B-niveau en de beroepsgerichte vakken, die een A-, B- en C-niveau kenden, werden afgesloten met een schoolexamen.

Vóór 2003 kende Nederland dus geen centrale examens in de laagste niveaus van de algemene vakken en evenmin in de beroepsgerichte vakken. Het was dan ook niet verwonderlijk dat er voorafgaand aan de examenperiode van 2003 zorgen waren over de haalbaarheid van de centrale examens voor de leerlingen uit de basisberoepsgerichte leerweg (BB). De BB-leerlingen deden het op de centrale examens echter gemiddeld beter dan op de schoolexamen en daarmee was de implementatie van centrale examens op het laagste niveau een feit. Relevant is hier dat Nederland dus pas sinds 2003 centrale examens kent voor de volle breedte van het voortgezet onderwijs.

BB-flex

In het 2005 vond een eerste pilot plaats met flexibele en digitale CE's BB. 10 pionier-scholen deden aan deze pilot mee en de examensoftware was ExamenTester. Van ieder digitaal CE waren gemiddeld acht à negen gelijkwaardige varianten beschikbaar. Binnen een lange afnameperiode, van begin april tot en met de derde week van juni, mochten de pilot-scholen zelf de afnametijdstippen van de CE's bepalen.

¹ Brochure 'Kaders flexibele en digitale centrale examens BB en KB 2017' (Examenblad.nl; Septembermededeling over de centrale examens van 2017, paragraaf 4.2).

De pilot-scholen waren enthousiast over deze planningsvrijheid omdat zij het CE daardoor beter konden toesnijden op de hun eigen leerlingen. Met andere woorden: de flexibilisering stelt de scholen in staat tot maatwerk.

In 2006 werd de pilot BB-flex opgeschaald naar 100 scholen en in 2007 was dit aantal verdubbeld.

Grondslag voor het beleid om CE's te flexibiliseren

In 2004 was de nota Koers VO van minister Van der Hoeven verschenen. Het motto van deze nota, die in samenspraak met leraren, ouders, leerlingen, directies en schoolbesturen, tot stand kwam, was 'De school ontketend, de leerling geboeid'. BB-flex paste naadloos in de beleidslijn om de scholen meer ruimte te bieden en sloot bovendien aan bij een advies van de Onderwijsraad, waarin stond dat het wenselijk was om het centraal examen dichterbij de leerlingen te brengen, met name de BB-leerlingen. Koers VO, in het bijzonder de uitwerkingsnotitie examinering, zien wij dan ook als de grondslag van het beleid om CE's te flexibiliseren.

Geleidelijk namen steeds meer scholen deel aan BB-flex, maar het regulier maken van het examensysteem werd doorkruist doordat ExamenTester alleen op Windows-besturingssystemen draaide. In mei 2008 besloot staatssecretaris Van Bijsterveldt om BB-flex niet te verplichten, zolang de examensoftware alleen werkt op een Microsoft-server. Wij zien dit besluit wel als een bevestiging van het beleid om CE's te flexibiliseren. In lijn met het besluit van de staatssecretaris stelde het CvTE dat er één type platformafhankelijke examensoftware moet komen voor alle centrale toetsen en examens. Met de komst van Facet (voor BB- en KB-flex in 2016) is dat gerealiseerd.

KB-flex

In 2010, toen inmiddels 92% van de scholen meedeed aan BB-flex, vond de eerste pilot plaats met KB-flex en 60 scholen. De bevindingen van de pilot-scholen met KB-flex waren positief en de KB-leerlingen zelf reageerden met een grote meerderheid (ongeveer 80%) met 'nee' op de stelling 'Geef mij maar papieren CE's'. Het gevolg was dat de pilot KB-flex in 2011 werd uitgebreid tot 200 scholen.

In de jaren daarna liep de deelname aan BB- en KB-flex verder op tot de huidige deelnamepercentages van $\pm 98\%$ (BB-flex) en $\pm 85\%$ (KB-flex).

2012

In de historie van de digitale CE's springt het examenjaar 2012 er uit.

De versie van ExamenTester waarmee in 2012 werd gewerkt was niet stabiel genoeg en ook kwamen onvolkomenheden in de packages (de bestanden met de examendocumenten) voor. Sommige Flash-applicaties werkten niet goed op de ict-infrastructuur van een deel van de scholen. Dit alles had nogal wat ongemak voor scholen en kandidaten als gevolg. Deze technische perikelen hebben tot gevolg gehad dat er sinds 2013 een scenario is waarbij scholen tot vlak voor het eerste tijdvak nog kunnen terugvallen naar papieren CE's, als de afname van BB- en KB-flex onverhoopt niet goed zou verlopen. Zo konden BB- en KB-flex het vertrouwen van de scholen behouden. Terugvallen naar papieren CE's is sinds 2013 slechts sporadisch voorgekomen.

Positief aan 2012 was dat de zogeheten toolbox bij het digitale centraal examen wiskunde KB goed ontvangen was op de 50 scholen waarop deze nieuwe applicatie beproefd werd. De toolbox is een Flash-applicatie die niet alleen een rekenmachine bevat, maar ook de mogelijkheid geeft om antwoorden in ExamenTester in te voeren met speciale tekens, wiskundige notaties, verhoudingstabellen en driehoeken. De toolbox heeft de houding van wiskundedocenten tegenover digitale centrale examens positief beïnvloed. De toolbox werd ook als losse applicatie (buiten ExamenTester) geleverd om docenten en leerlingen gemakkelijk te kunnen laten oefenen en vertrouwd te raken met de werking van de toolbox.

In de derde plaats deed zich in 2012 het eerste incident voor met schending van geheimhouding. Op de website eindexamens.nu stond dat een tekst uit de Volkskrant van 2010 deel uitmaakt van het digitale centraal examen Nederlands KB. Direct is toen aan de scholen gemeld dat de varianten waarin de Volkskranttekst voorkwam niet langer afgenomen mochten worden. Bij onderzoek naar de oorzaak bleek dat uit discussieforums voor docenten opgemaakt kon worden om welke tekst het ging. Om schending van geheimhouding zoals met de Volkskranttekst tegen te gaan heeft het CvTE de regel uitgevaardigd dat het examinatoren niet is toegestaan om informatie - in welke zin dan

ook - over de inhoud van enig digitaal centraal examen met derden uit te wisselen of publiek te maken. Daarbij wordt onder derden verstaan: iedereen die niet uit hoofde van zijn betrekking aan een VO-school bij de afname van het digitaal centraal examen is betrokken. Een (telefoon)gesprek met een vakcollega (van een andere school) kan dus wel, e-mails (niet veilig genoeg) en discussies via forums mogen niet.

Tweede correctie en flexibele CE's

Bij de invoering van BB-flex is er voor gekozen om niet met tweede correctie door een docent van een andere school te werken

- omdat er grote verschillen kunnen zijn tussen de varianten en afnametijdstippen op de scholen van de eerste en tweede corrector;
- om de correctielast bij docenten te beperken.

Het gegeven dat er tot en met 2003 nog slechts schoolexamens waren en CE's voor het laagste niveau een nieuw fenomeen waren, heeft ook een rol gespeeld.

Daarnaast vond het examineren zonder tweede correctie door een docent van een andere school zijn legitimatie in

- het grote aandeel gesloten vragen waarvan de scoring automatisch geschiedt en niet door de docent beïnvloed kan worden;
- een alternatieve vorm van tweede correctie, de zogeheten najaarscorrectie.

De najaarscorrectie is een controle of de correctie op de juiste wijze, dat wil zeggen conform het correctievoorschrift, heeft plaatsgevonden. Deze controle, die achteraf in het najaar plaatsvindt, wordt steekproefsgewijs verricht door geëxamineerden van staatsexamens VO. Daarna werden de scores die door de geëxamineerden zijn toegekend door Cito vergeleken met de scores die bij de eerste correctie door de examinerator zijn toegekend.

Over de resultaten van deze vergelijking heeft Cito steeds aan het CvTE gerapporteerd. Uit de najaarscorrecties kan niet worden geconcludeerd dat dat BB- en KB-flex mét tweede correctie lagere of hogere examenresultaten te zien zou geven.

Desalniettemin zijn zowel vanuit het scholenveld als door inspectie vraagtekens geplaatst bij het ontbreken van tweede correctie door een docent van een andere school bij BB- en KB-flex.

De staatssecretaris heeft bovendien aan de Tweede Kamer laten weten dat een systeem van reguliere tweede correctie van toepassing wordt, zodra de projectstatus van BB- en KB-flex vervalt.²

De komst van Facet (voor BB- en KB-flex in het examenjaar 2016) maakte het mogelijk om de uitvoerbaarheid van tweede correctie in een pilot te beproeven.

Bij flexibele CE's doet zich hierbij een probleem voor: het mag niet zo zijn dat een docent de tweede correctie al in april verricht, terwijl zijn eigen leerlingen pas eind mei worden geëxamineerd. Bij de tweede correctie ziet de docent alle opgaven en het correctievoorschrift van de variant die op de andere school is afgenomen. De kans dat die variant overlap heeft met de variant die later aan zijn eigen leerlingen wordt voorgelegd is groot en bovendien is die overlap te groot³. Daarnaast is het in verband met de beveiliging van belang dat de correctie niet te lang open staat. Dat betekent dat de tijd tussen de afname en de vaststelling van de scores door de beide correctoren beperkt moet zijn.

Deze aspecten bemoeilijken de poolingsystematiek, het systeem waarbij de scholen onderling gekoppeld worden voor de tweede correctie.

² Vragen van het lid Jadnanansing (PvdA) aan de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over de klachten bij de vmbo-examens (ingezonden 28 mei 2015). Antwoord van staatssecretaris Dekker (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) (ontvangen 23 juni 2015).

³ De kans dat de leerlingen van de tweede corrector dezelfde variant krijgen voorgelegd is ongeveer 1/9. De kans op een andere variant die wel overlap heeft is ongeveer 2/3. In dat geval is de overlap ongeveer 1/3 deel.

Aan de pilot van 2016 deden 44 scholen mee. De uitkomst is dat Facet op onderdelen nog verbetering behoeft en dat we nog op zoek zijn naar een werkbaar poolingsysteem. Er zullen nog twee pilot-jaren met tweede correctie nodig zijn (2017 en 2018) vooraleer eventueel overgegaan kan worden tot landelijke invoering.

Enquête onder wiskundedocenten

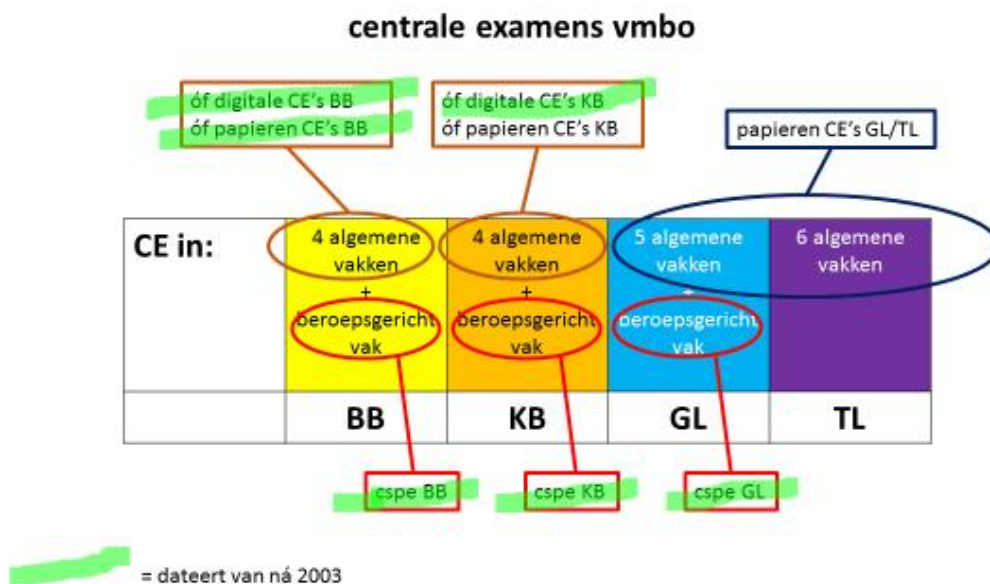
Een actuele gebeurtenis in de historie van BB- en KB-flex die het vermelden waard is, is de landelijke enquête onder de vakdocenten die sinds 2005 het meest kritisch waren over digitale CE's, te weten de wiskundedocenten.

De digitale CE's wiskunde 2016 krijgen waarderingscijfers van gemiddeld 6,8 (BB) en 6,9 (KB). Ter vergelijking de waarderingscijfers voor de papieren CE's wiskunde 2016: GL/TL – 6,6; havo wiskunde A – 6,8; havo wiskunde B – 6,7; vwo wiskunde A – 6,5; vwo wiskunde B – 5,8; vwo wiskunde C – 6,8. Het gemiddelde waarderingscijfer voor alle papieren CE's is 6,42.

Moties

De moties Van Meenen en Vermue zijn de meest recente gebeurtenis in de nog jonge geschiedenis van BB- en KB-flex en de centrale examens vmbo.

De vmbo-scholen hebben actief meegewerkt aan de invoering én vernieuwing van de centrale examens. Bij de beroepsgerichte programma's is de examenvorm van het cspe (centraal schriftelijk én praktisch examen) geïnstitutionaliseerd. De algemene vakken kennen BB- en KB-flex. Het landschap aan centrale examens vmbo verschilt daardoor inmiddels sterk met dat van het havo en vwo.

Afbeelding 2

1.3 Vergelijking

Voor onszelf hebben wij in april 2015 BB- en KB-flex uitgebreid geëvalueerd en de balans opgemaakt tussen BB- en KB-flex en het systeem van papieren CE's met vaste afnametijdstippen ⁴.

Op de punten openbaarmaking, inzage, maatwerk, normeringssystematiek en kosten pakt de vergelijking van de beide examensystemen als volgt uit:

⁴ Dit is gebeurd in de CvTE-interne notitie 'Centrale examens vmbo: flexibel of vast?' (maart 2015). In bijlage 2 staat de slotparagraaf van deze notitie.

Openbaarmaking

De papieren CE's zijn direct na de afname openbaar. Bij de digitale CE's worden opgaven hergebruikt en wordt jaarlijks in september één variant gepubliceerd op de openbare oefenomgeving van Facet. Tot nu toe heeft dat nooit geleid tot sterke signalen vanuit het scholenveld dat dit problematisch is, maar openbaarmaking direct na de afname is wel een pré voor de papieren CE's ⁵.

Inzage

Zowel bij papieren als bij digitale CE's is er volledige inzage voor docenten en leerlingen. Omdat bij digitale CE's opgaven op een later tijdstip nog gebruikt worden, geldt daar wel dat de inzage in besloten zittingen plaats heeft.

Maatwerk

Bij de digitale CE's is de planningsvrijheid van de scholen dé grote pré. Deze planningsvrijheid maakt maatwerk mogelijk.

De planningsvrijheid is mogelijk:

- door de veelheid aan varianten;
- doordat het bij digitale CE's mogelijk is om de opgaven tijdens de hele afnameperiode geheim te houden en op een later tijdstip op een andere school opnieuw te gebruiken. Bij een papieren CE is dit niet mogelijk omdat het opgavenboekje op alle scholen bij alle leerlingen in gebruik is, waardoor geheimhouding onmogelijk te garanderen is.

Normeringssystematiek

Een goede tweede pré van digitale CE's is de normeringssystematiek. Doordat opgaven kunnen worden hergebruikt kan er – beter dan bij papieren CE's – voor gezorgd worden dat de lat jaarlijks op dezelfde hoogte ligt. ⁶ Bovendien drukt hergebruik de productiekosten.

Kosten

De huidige productiekosten voor BB- en KB-flex bedragen jaarlijks € 3,5 mln.

Door het hoge deelnamepercentage aan BB-flex ($\pm 98\%$) zijn de laatste jaren alle papieren CE's BB van het tweede tijdvak als aangewezen vak afgenomen. Daardoor bedroegen de kosten voor de papieren CE's BB en KB in de tien vakken die ook een digitaal CE kennen: € 1,9 mln.

Als we bij de papieren CE's BB ook met een openbaar tweede tijdvak zouden werken, zouden de productiekosten voor de tien vakken die ook een digitaal CE kennen uitkomen op € 2,4 mln.

1.4 Onze balans

Voor ons komt op de eerste plaats dat de vaardigheden van de leerlingen goed worden getoetst. Dat is zowel met papieren als met digitale CE's het geval.

Wij ervaren dat kritiek op de digitale CE's vaak voortkomt uit onvoldoende bekendheid met het examensysteem als geheel (zie paragraaf 1.1) of uit de opvatting dat 'het hoort te gaan zoals bij de papieren CE's'. Dit is immers het examensysteem waarmee iedereen vanuit zijn eigen schooltijd en/of van die van zijn kinderen bekend is. Bovendien besteden de media er jaarlijks veel aandacht aan. Dat is een compliment voor het systeem van papieren CE's met vaste afnametijdstippen, maar het CE kent ook andere goede examenvormen.

In het vmbo is het landschap aan CE's de laatste tien jaar fundamenteel veranderd. De beroepsgerichte vakken kennen het cspe (centraal schriftelijk en praktisch examen) als vorm van het CE en de digitale CE's zijn geheel ingeburgerd op het overgrote deel van de BB- en KB-scholen. Voor beide examenvormen zijn de afnamecondities anders dan bij de papieren CE's.

Wij staan ook voor deze examenvormen en aanvaardden daarmee ook de specifieke merites, waardoor niet alles zo gaat als bij de papieren CE's. Sommige aspecten zijn beter, maar er zijn ook nadelen die we moeten accepteren.

⁵ Die openbaarmaking van papieren CE's geldt niet voor de aangewezen vakken uit het tweede tijdvak en voor het derde tijdvak. Bij deze papieren CE's is ook sprake van hergebruik.

⁶ Voor een toelichting zie bijlage 1.

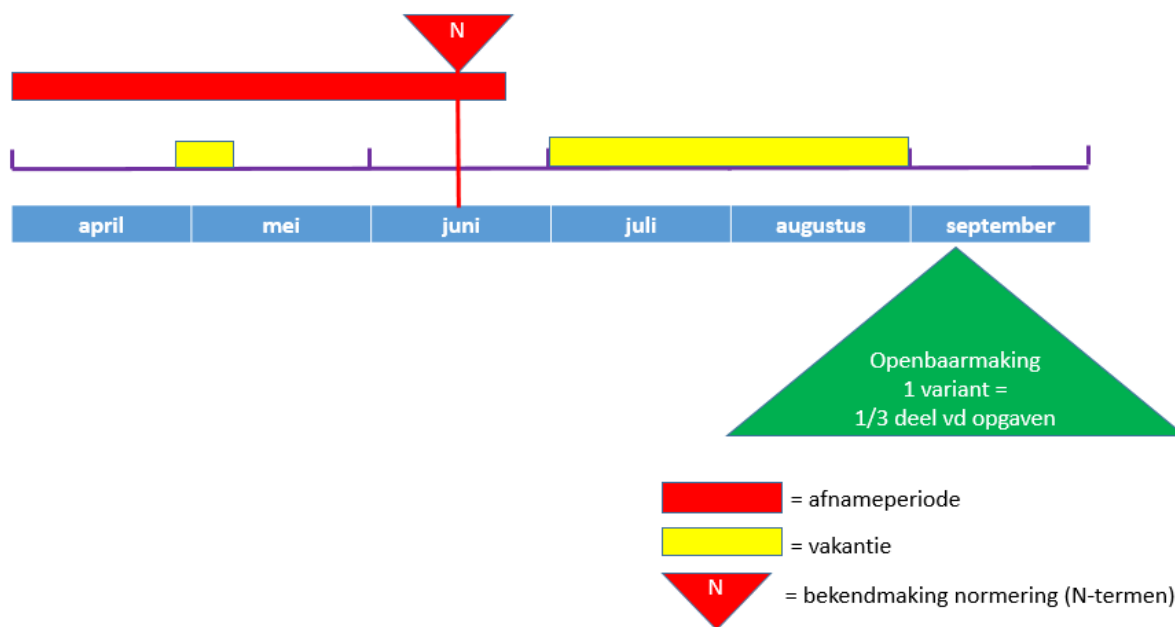
De mogelijkheden tot maatwerk en de kwaliteit van de normering maken dat de balans wat ons betreft doorslaat naar BB- en KB-flex.

Voor BB en KB is die behoefte aan maatwerk groter dan voor GL/TL, havo en vwo. Wij denken dat dat dé reden is dat BB- en KB-scholen massaal kiezen voor de flexibele, digitale CE's (in BB \pm 98%, in KB \pm 85%).

Digitaal maakt maatwerk mogelijk en digitale CE's zijn voor ons dus nooit een doel op zich geweest.

1.5 Huidige situatie voor wat betreft de openbaarmaking van de opgaven

In de huidige situatie wordt jaarlijks in september één variant van ieder digitaal CE gepubliceerd via de openbare oefenomgeving: oefenen.facet.onl. Daarmee kan iedereen kennis nemen van het digitale CE van zijn vak (alle andere varianten zijn geheel gelijkwaardig) en het CE kan ook besproken en becommentarieerd worden. Openbaarmaking van één variant betekent dat ongeveer 1/3 deel van de opgaven van de afnameperiode van het afgelopen schooljaar wordt gepubliceerd.

Afbeelding 3

<i>typering m.b.t. openbaarmaking</i>	jaarlijks in september: 1 variant = ± 1/3 deel van de opgaven
<i>afnameperiode</i>	begin april t/m 3e week van juni
<i>bekendmaking N-termen</i>	medio juni NB Voor ieder CE (papier/digitaal/cspe) geldt: na de normering kan niet meer voorkomen worden dat leerlingen de dupe worden van een fout in het CE
<i>hergebruik</i>	± 1/3 deel van de opgaven = anker uit een eerder examenjaar
<i>normeringssystematiek</i>	Hoogte van de lat is over de jaren heen constant. Dankzij de ankeropgaven. *)
<i>jaarlijkse productiekosten</i>	€ 3,5 mln
<i>inzage door docenten</i>	volledig: alle opgaven, correctievoorschrift, leerlingantwoorden en (automatisch) toegekende scores zij het in besloten kring
<i>inzage door leerlingen</i>	eveneens volledig, zij het in een besloten sessie
<i>signaleren van fouten</i>	d.m.v. melding van docenten aan de examenlijn optie: enkele LAKS-medewerkers onder verklaring van geheimhouding ook volledige inzage geven
<i>kans dat leerlingen de dupe worden van fout in CE</i>	nihil, doordat <ul style="list-style-type: none"> – aan CE's meer aandacht gegeven kan worden dan SE's; – docenten in constructiegroepen en vaststellingscommissies geselecteerd zijn; – alle docenten volledige inzage hebben.

*) Zie bijlage 1 voor een toelichting.

2. De moties van Meenen en Vermue

In deze paragraaf houden wij de teksten van de moties tegen het licht van het examensysteem BB- en KB-flex.

Om te beginnen met de motie Van Meenen nr. 323 (31289):

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

[1] constaterende dat digitale examens niet gepubliceerd worden;

[2] overwegende dat het achteraf publiceren van de examenvragen essentieel is voor het opsporen van mogelijke fouten in het examen;

[3] overwegende dat geen enkele scholier de dupe mag worden van een fout van het CvTE;

[4] overwegende dat er geen reden is om aan te nemen dat in de digitale examens minder fouten zitten dan in de papieren versie;

[5] verzoekt de regering, een plan van aanpak op te stellen met als doel om de digitale examens te publiceren met als ingangsdatum de examenperiode van 2017,

en gaat over tot de orde van de dag.

Ad [1]

Van ieder digitaal CE wordt jaarlijks in september één variant gepubliceerd.

Van die variant kan iedereen kennis nemen via oefenen.facet.onl.

Scholen krijgen daarnaast van ieder digitaal CE ook uit de twee voorafgaande examenjaren één variant. Op verzoek van de scholen staan deze digitale CE's niet op oefenen.facet.onl omdat zij er tijdens de lessen gebruik van willen maken en dan niet willen dat leerlingen er via oefenen.facet.onl al kennis van hebben genomen.

Tot nu toe heeft dit nooit geleid tot sterke signalen vanuit het scholenveld dat dit problematisch is, maar openbaarmaking direct na de afname is (zie paragraaf 1.3) wel een pré voor de papieren CE's.

Ad [2]

Voor de digitale CE's BB en KB loopt de afnameperiode door tot en met de derde week van juni. De digitale CE's kunnen op zijn vroegst aan het begin van de vierde week van juni worden gepubliceerd.

Dit is nodig uit oogpunt van geheimhouding. Er zijn namelijk zoveel scholen dat er niet aan te ontkomen valt dat dezelfde variant op verschillende tijdstippen op verschillende scholen wordt afgenomen. Variant nr. 7 van een digitaal CE kan dus in april worden afgenomen op een school in Leeuwarden en in mei op een school in Apeldoorn. Geheimhouding van de opgaven is dus minimaal nodig tot en met de laatste dag van de afnameperiode.

Ad [3]

Voorkomen dat leerlingen de dupe worden door een onvolkomenheid in het CE is voor ons een generiek uitgangspunt. Bij de operationalisering daar van gaan we zó ver dat we eventueel accepteren dat er leerlingen zijn die een te hoog cijfer krijgen om te voorkomen dat een deel van de leerlingen een te laag cijfer krijgt. *False positive* vinden we minder erg dan *false negative*.

Na de normering kan niet meer worden voorkomen dat er leerlingen kunnen zijn die de dupe geworden zijn van een fout in het CE. Dat geldt voor alle CE's.

De normering (= de bekendmaking van de N-termen) vindt van alle CE's, zowel papier als digitaal, halverwege juni plaats.

Dat is iets meer dan een week vóór het einde van de afnameperiode van BB- en KB-flex. De reden daarvan is dat de uitslag bekend moet zijn alvorens kandidaten kunnen gaan herkansen. Met behulp van de N-termen stelt de directeur vast of de kandidaten van zijn school wel of niet geslaagd zijn. Een leerling die alsnog kan slagen gaat op voor een herkansing en die herkansing vindt in de resterende tijd van de afnameperiode plaats.

Als we de opgaven na afloop van de afnameperiode zouden publiceren is dat te laat om eventuele fouten die dan aan het licht komen nog bij de normering te compenseren. Die normering heeft dan immers al plaatsgevonden.

Publicatie na afloop van de afnameperiode doet daarom geen recht aan de overweging in de motie dat leerlingen niet de dupe mogen worden van een fout in het CE.

Ad [4]

Als een groep leerlingen een digitaal CE heeft afgelegd, is de gehele inhoud zichtbaar voor de docent: alle opgaven en alle correctievoorschriften van de desbetreffende variant, alle antwoorden van zijn leerlingen. Voor de open vragen kent de docent (net zoals bij de papieren CE's) zelf scorepunten toe. De gesloten vragen, zoals meerkeuzevragen, worden automatisch gescoord, maar de docent kan wel kennis nemen van de automatisch toegekende scores. Als een leerling een zijns inziens goed antwoord op een meerkeuzevraag heeft gegeven, terwijl hem daarvoor geen scorepunten zijn toegekend, ziet de docent dit. Controle van docenten op automatisch toegekende scores is dus ingebouwd in het examensysteem.

Docenten die een fout signaleren worden geacht contact op te nemen met onze examenlijn. Op iedere melding reageren wij en als inderdaad sprake is van een fout, hebben wij een procedure om te voorkomen dat de leerlingen daarvan de dupe worden.

Die aanpak zorgt er voor dat de kans dat een leerling de dupe wordt van een fout in een digitaal CE nihil is. Die kans zal echter nog kleiner zijn als docenten vrijelijk kunnen discussiëren over opgaven uit de digitale CE's en dat was tot nu toe niet het geval. Hoe dan ook is belangrijk dat een fout vóór de normering is gesignaleerd (zie ad [3]).

Ad [5]

In paragraaf 3 presenteren wij de maatregelen die mogelijk zijn naar aanleiding van motie.

Op dezelfde manier gaan we verder met de motie Vermue, nr. 330 (31289):

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

[6] van oordeel dat de kwaliteit van examens is gediend met transparantie en openbaarheid nadat deze zijn afgenomen;

[7] constaterende dat de digitale examens in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg van het vmbo de belangrijkste vorm van examinering betekenen, maar dat deze opgaven geheim blijven, ook na de examenperiode;

[8] constaterende dat docenten bij deze digitale examens soms ernstige tekortkomingen signaleren;

[9] verzoekt de regering, de ontwikkeling van digitale examens in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg slechts voort te zetten onder voorwaarde dat deze examens na afloop van de examenperiode openbaar worden, en de Kamer voor 1 november 2016 over de voortgang te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

Ad [6]

Transparantie en openbaarheid dragen bij aan het maatschappelijk draagvlak. Daarom zijn wij blij met de grote exposure waarin ieder CE zich mag verheugen. Bij digitale CE's is de exposure iets minder groot dan bij de papieren CE's, maar nog steeds aanmerkelijk groter dan de meeste andere examens (schoolexamens, examens in MBO en HO). Dit komt doordat

- alle digitale CE's die door leerlingen afgelegd worden volkomen transparant zijn voor hun docent (zie ad [4]);
- iedere leerling inzagerecht heeft;
- jaarlijks één variant van ieder digitaal CE wordt gepubliceerd;
- de normeringssystematiek de gelijkwaardigheid van de varianten waarborgt (zie paragraaf 1.3).

Ad [7]

De jaarlijkse publicatie tot nu toe van één variant betekent dat 1/3 deel van de opgaven wordt openbaar wordt en dat 2/3 deel geheim blijft.

Ad [8]

Wij zijn de laatste jaren niet geconfronteerd met ernstige tekortkomingen. Als die zich desondanks hebben voorgedaan, hebben docenten daarvan geen melding gemaakt aan onze examenlijn. Als dat het geval is, hebben zij daarmee hun eigen leerlingen en die van andere scholen gedupeerd. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om onze zienswijze te geven op signalen die de Kamer bereiken over CE's. Tegenover een signaal van een docent wiskunde aan de Kamer bijvoorbeeld, blijkt uit landelijke enquêtes dat de digitale CE's wiskunde BB en KB van 2016 van wiskundedocenten gemiddeld hogere waarderingscijfers krijgen dan de papieren CE's wiskunde GL/TL, havo en vwo 2016 (zie ook paragraaf 1.2).

Ad [9]

In paragraaf 3 presenteren wij de maatregelen die mogelijk zijn naar aanleiding van motie.

3. Uitvoering geven aan de moties Van Meenen en Vermue

Uitvoering geven aan de moties Van Meenen en Vermue kan op verschillende manieren. Er vanuit gaande dat een discussie over een keuze tussen de examensystemen BB- en KB-flex en papieren CE's met vaste afnametijdstippen op een later tijdstip in de Kamer plaatsvindt, beperken wij ons hierbij tot manieren die op de digitale CE's betrekking hebben.

Wij zien drie maatregelen:

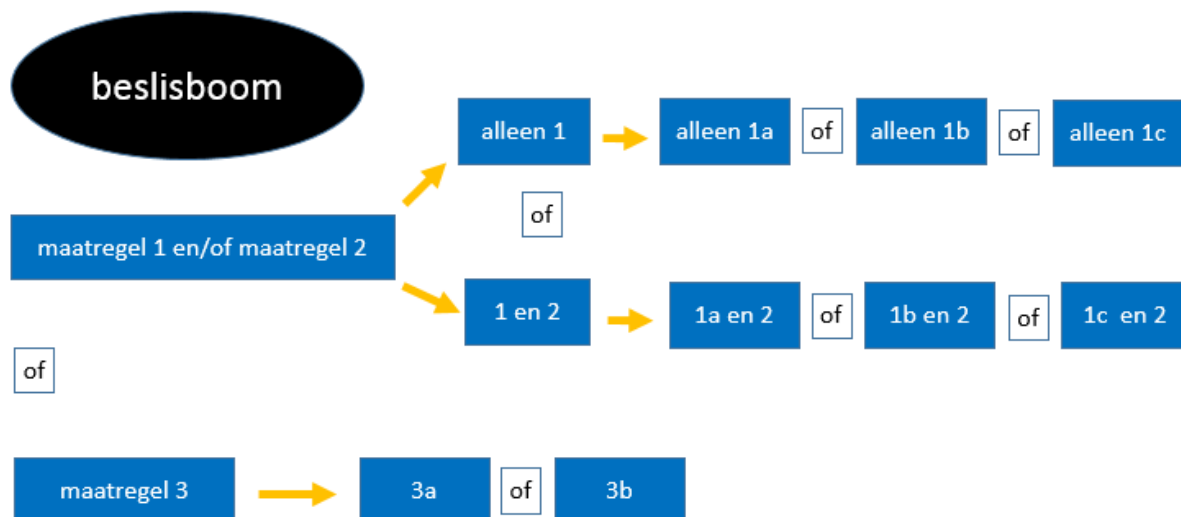
- Maatregel 1: alle opgaven na de afnameperiode openbaar maken;
- Maatregel 2: werken met beveiligde en besloten forums (bbf's);
- Maatregel 3: de afnameperiode opknippen in twee tijdvakken.

Bij maatregel 1 onderscheiden wij drie variaties die te maken hebben met het tijdstip waarop de openbaarmaking plaatsvindt: 1a, 1b en 1c.

In paragraaf 2 onder ad [3] is beschreven dat maatregel 1 geen recht doet aan een van de overwegingen in de motie Van Meenen (dit geldt voor alle drie variaties). Om dit nadeel te ondervangen is een aanvullende maatregel 2 mogelijk.

Het werken met bbf's bij maatregel 2 heeft echter een grote impact en daarom is nog een derde maatregel beschreven – de afnameperiode opknippen in twee tijdvakken die wel recht doet aan alle overwegingen in de moties, maar waarbij niet met bbf's gewerkt wordt. Bij maatregel 3 onderscheiden wij twee variaties die te maken hebben met het begintijdstip van het eerste tijdvak.

De keuze voor de maatregelen zou volgens de onderstaande beslisboom kunnen gebeuren:

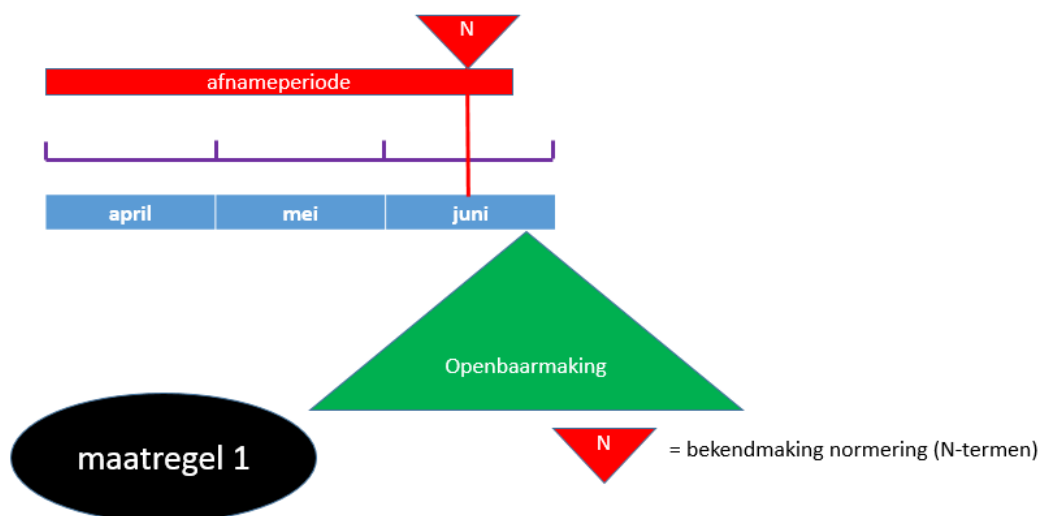
- 1 = openbaarmaking na de afnameperiode
- 1a = 1/3 deel direct na de afnameperiode, de rest later
- 1b = 2/3 deel direct na de afnameperiode, de rest later
- 1c = alle opgaven direct na de afnameperiode
- 2 = werken met beveiligde en besloten forums (bbf's)
- 3 = afnameperiode opsplitsen in 2 tijdvakken, openbaarmaking direct na ieder tijdvak en vóór de normering
- 3a = tijdvak 1 start begin april
- 3b = tijdvak 1 start na de mei-vakantie

Afbeelding 4

Hierna volgt eerst een beschrijving van de mogelijke maatregelen.

3.1 Maatregel 1: alle opgaven na de afnameperiode openbaar maken

Het is mogelijk om alle opgaven direct na de afnameperiode openbaar te maken:

Afbeelding 5

Dit doet echter geen recht aan de overweging in de motie Van Meenen dat leerlingen niet de dupe mogen worden van een fout in het CE. De reden daarvoor is gelegen in het gegeven dat na de normering niet meer voorkomen kan worden dat leerlingen de dupe worden van een fout in het CE. De bekendmaking van de N-termen ligt vóór het eind van de afnameperiode omdat leerlingen moeten kunnen herkansen. Zie ook paragraaf 2 onder ad [3]. Om dit nadeel te ondervangen is een tweede maatregel mogelijk.

Voordat wij overgaan naar maatregel 2 / paragraaf 3.2 willen wij nog drie variaties van maatregel 1 beschrijven, die onderscheiden kunnen worden doordat er verschillende tijdstippen mogelijk zijn waarop de opgaven openbaar gemaakt kunnen worden.

3.1.1 Maatregel 1a:

- Iedere opgave wordt openbaar gemaakt zodra deze niet meer wordt hergebruikt.
- Direct na de afnameperiode: 1/3 deel openbaar maken

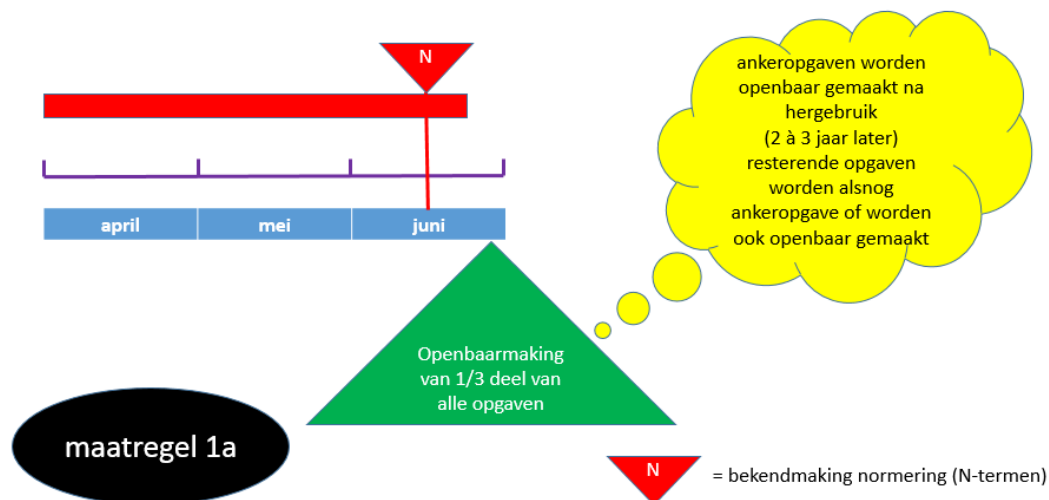
Vanwege de normeringssystematiek wordt bij BB- en KB-flex gewerkt met ankeropgaven. Verspreid over de verschillende digitale varianten die er van deze CE's zijn, komen geheim gehouden opgaven uit eerdere examenjaren, ankeropgaven genoemd, voor. Zie bijlage 1. Jaarlijks is 2/3 deel van de opgaven nieuw en de ankeropgaven beslaan jaarlijks ongeveer 1/3 deel van het totaal.

Direct na de afnameperiode 1/3 deel van de opgaven bekendmaken betekent dat het tijdstip van openbaarmaking vervroegd wordt van september naar eind juni (zie paragraaf 1.5). Met het 2/3 deel van de opgaven dat niet direct na de afname openbaar gemaakt, wordt zorgvuldig bepaald welke opgaven over twee of drie jaar worden hergebruikt. Na hergebruik worden deze opgaven alsnog gepubliceerd. Van de resterende opgaven, dat wil zeggen de opgaven die niet direct na de afnameperiode zijn gepubliceerd en die ook twee à drie jaar later nog niet zijn hergebruikt, wordt dan bepaald of deze alsnog worden hergebruikt dan wel gepubliceerd. In de tussentijd kunnen de resterende opgaven ook worden gebruikt voor het actualiseren van de digitale calamiteitenvarianten. Dat zijn vervangende CE's die ingezet kunnen worden bij een calamiteit. Ook voor ieder digitaal CE moet er zo'n calamiteitenexamen zijn.

Met de resterende opgaven houden examenmakers speelruimte om de digitale CE's van toekomstige examenjaren te optimaliseren en kunnen calamiteitenexamens geactualiseerd worden, maar uiteindelijk, dat wil zeggen na maximaal zes jaar, worden alle opgaven openbaar gemaakt. Maatregel 1a staat daarmee dicht bij de huidige praktijk (zie paragraaf 1.5).

De productiekosten voor de digitale CE's zijn bij maatregel 1a gelijk aan de huidige productiekosten (€ 3,5 mln).

Maatregel 1a kan in examenjaar 2017 ingaan.

Afbeelding 6

Nadeel:

- Evenals de huidige praktijk heeft maatregel 1a het nadeel dat 'die ene kwaadwillende, onprofessionele docent' tegen alle regels in een docent een opgave uit Facet kan kopiëren door deze te fotograferen met een smart phone of door overschrijven. (Downloaden vanuit Facet is onmogelijk gemaakt.) De kwaadwillende docent kan zo 'een voorraadje aanleggen'. De regelgeving, nu nog via de jaarlijkse brochure (zie punt 10 van paragraaf 1.1), merkt dit als fraude aan, waardoor passende maatregelen mogelijk zijn.

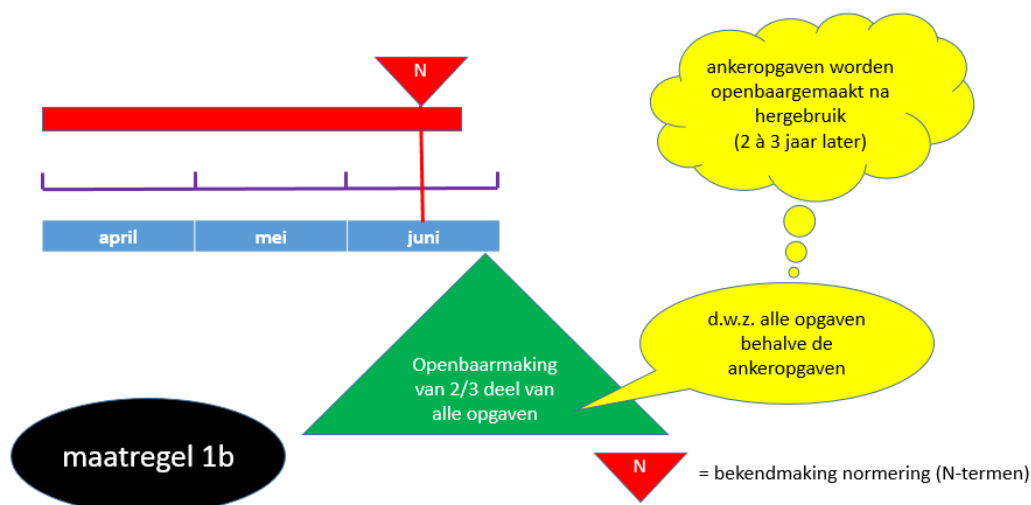
3.1.2 Maatregel 1b:

- Iedere opgave wordt openbaar gemaakt zodra deze niet meer wordt hergebruikt.
- Direct na de afnameperiode: 2/3 deel openbaarmaken

Maatregel 1b verschilt van 1a doordat alleen de ankeropgaven niet direct na de afnameperiode bekend gemaakt worden.

De productiekosten voor de digitale CE's zijn bij maatregel 1b gelijk aan de huidige productiekosten (€ 3,5 mln).

Maatregel 1b kan in examenjaar 2017 ingaan.

Afbeelding 7

Maatregel 1b heeft twee nadelen:

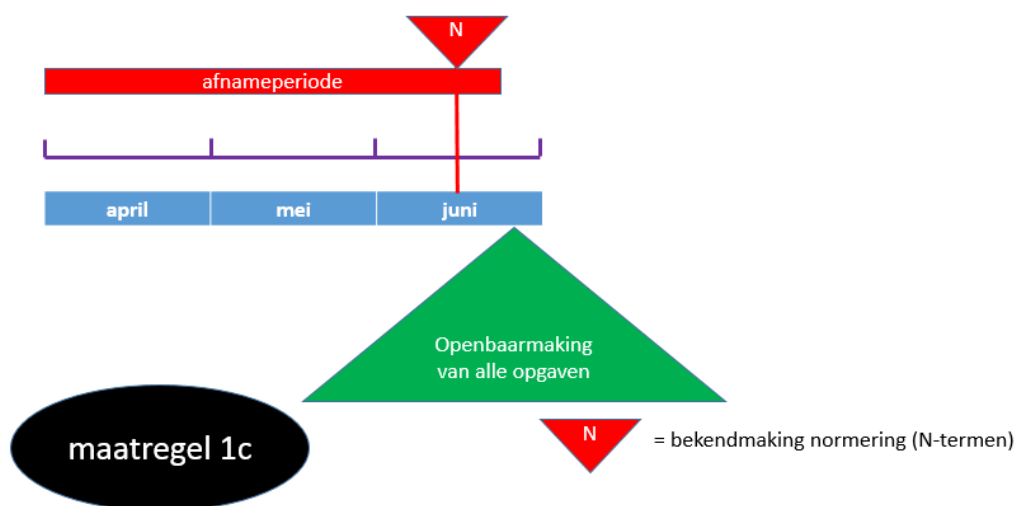
1. Als we bedenken wat 'die ene kwaadwillende, onprofessionele docent' te weeg kan brengen is die schade groter dan bij maatregel 1a.
Invoering van maatregel 1b maakt namelijk dat het voor docenten sneller duidelijk is welke opgaven hergebruikt gaan worden. Immers: 2/3 deel van de opgaven worden openbaar gemaakt en de overige opgaven komen over twee à drie jaar terug. In de huidige situatie wordt 1/3 van de opgaven openbaar gemaakt en van de overige 2/3 komt maar de helft terug. De kwaadwillende docent kan dan zijn voorraadjie met opgaven uit toekomstige CE's (zie 3.3.1) dan als volgt aanleggen: hij kopieert een opgave en als deze geen deel uitmaakt van het gepubliceerde 2/3 deel van het totaal, komt deze terug in een volgend examenjaar.
2. Voor de examenmakers heeft maatregel 1b als nadeel zij nog tijdens de afnameperiode moeten bepalen welke opgaven over 2 à 3 jaar terug zullen komen als ankeropgave. Zij raken daarmee speelruimte kwijt en dat kan gepaard gaan met enig kwaliteitsverlies.

3.1.3 Maatregel 1c:

- Direct na de afnameperiode: alle opgaven openbaarmaken

Maatregel 1c kan eventueel in examenjaar 2017 ingaan.

In de examenjaren 2017 en 2018 kan er nog gebruik gemaakt worden van opgaven die eerder geheim gehouden zijn, maar ten behoeve van 2019 is extra productie nodig. Daartoe moeten de constructiegroepen en de vaststellingscommissies worden uitgebreid.

Afbeelding 8

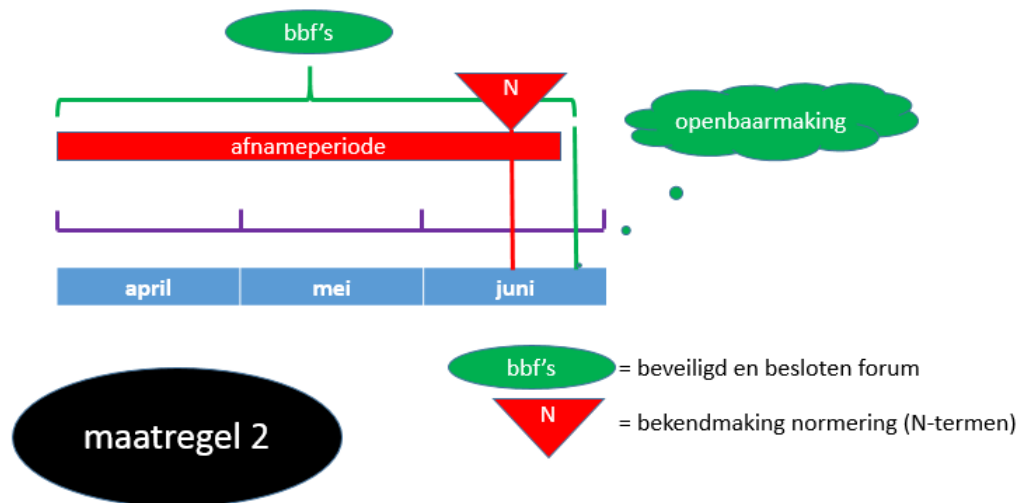
Maatregel 1c heeft twee nadelen:

1. Er kan niet meer met ankeropgaven worden gewerkt, waardoor de huidige normeringssystematiek niet meer kan worden toegepast. Een gelijke hoogte van de lat over de jaren heen is daardoor niet te garanderen.
2. Doordat hergebruik niet meer mogelijk is nemen de jaarlijkse productiekosten toe van € 3,5 mln naar € 5,3 mln.

Alle drie variaties van maatregel 1 (1a, 1b en 1c) zijn mogelijk in combinatie met maatregel 2, die in de volgende paragraaf wordt beschreven.

3.2 Maatregel 2: bbf = beveiligd en besloten forum

Om het nadeel, dat maatregel 1 niet volledig recht doet aan de motie Van Meenen, te ondervangen, zouden we per digitaal CE een beveiligd en besloten forum (bbf) in kunnen stellen, waarop docenten al *tijdens de afnameperiode* en *vóór de bekendmaking van de N-termen* kunnen spreken over de digitale CE's.

Afbeelding 9

Hoewel de kans dat een leerling de dupe wordt van een fout in een digitaal CE nu al nihil is, zal die kans nog kleiner zijn als docenten al tijdens de afnameperiode en vóór de normering vrijelijk kunnen discussiëren over opgaven uit de digitale CE's (zie ad [4] in paragraaf 2).

Tot nu toe was het docenten niet toegestaan om tijdens de afnameperiode via forums, bijvoorbeeld van de vakvereniging, te discussiëren over opgaven uit de digitale CE's. De opgaven komen immers vrijwel zeker voor in een variant die op een later tijdstip van dezelfde afnameperiode nog op een andere school gemaakt moet worden.

Discussie tussen vakcollega's vinden wij een goede zaak en een bbf ondervangt dit nadeel ten opzichte van papieren CE's.

Wat wij voor ons zien is:

- Per digitaal CE komt er een beveiligde website;
- Op deze website kunnen docenten vrijelijk discussiëren over opgaven, correctievoorschriften, een leerlingantwoord, de moeilijkheidsgraad of de lengte van een variant of bijvoorbeeld een reactie van de examenlijn van het CvTE;
- Een docent met een examenklas krijgt toegang tot het forum zodra zijn eigen leerlingen zijn geëxamineerd;
- De directeur, die verantwoordelijk is voor de afname van het CE (of namens deze de examensecretaris), verleent deze toegang.

Met dit forum zijn alle opgaven, dus ook de ankeropgaven, al *vóór de normering* publiek. Zij het niet voor iedereen, maar uitsluitend aan de docenten die betrokken zijn bij de afname en die aan geheimhouding gehouden zijn.

Om recht te kunnen doen aan reacties van leerlingen, kan wat ons betreft ook het LAKS toegang krijgen tot het bbf.

Het bbf maakt de examenlijn van het CvTE niet overbodig. Wat blijft is dat de docent vermeende fouten aan de examenlijn moet melden, maar hij kan het bbf wel gebruiken voor collegiale consultatie daarover. De praktijk zal leren dat meeste discussies op het besloten forum in mei plaats zullen gaan vinden. Dat is tijdig voor de normering.

In lijn met de overweging uit de motie van Meenen, maakt maatregel 2 dat de kans nog kleiner wordt dat leerlingen de dupe worden van een fout in het CE.

Groter geheimhoudingsrisico

Bij maatregel 2 is het risico dat het bbf wordt gehackt. Om dat risico tegen te gaan, zal het beveiligingsniveau van een ieder bbf vergelijkbaar moeten zijn, met dat van Facet, het computersysteem ten behoeve van de digitale centrale toetsen en examens.

Daarnaast is het goed om te bedenken wat 'die ene kwaadwillende, onprofessionele docent' te weeg kan brengen. Tegen alle regels in kan een docent een opgave in Facet kopiëren door deze te fotograferen met een smart phone of door overschrijven. (Downloaden vanuit Facet is onmogelijk gemaakt.)

De invoering van bbf's zal daarom met voorzichtigheid moeten gebeuren. Bijvoorbeeld beginnen met één vak.

De invoering van bbf's bij de digitale CE's kan mogelijk gecombineerd worden met de wijze waarop wij uitvoering willen geven aan de motie Straus, nr. 329 (31289), over de betrokkenheid van vakdocenten bij de totstandbrenging van de CE's. Daaraan is de afzonderlijke notitie 'Project Ieders Examen' gewijd.

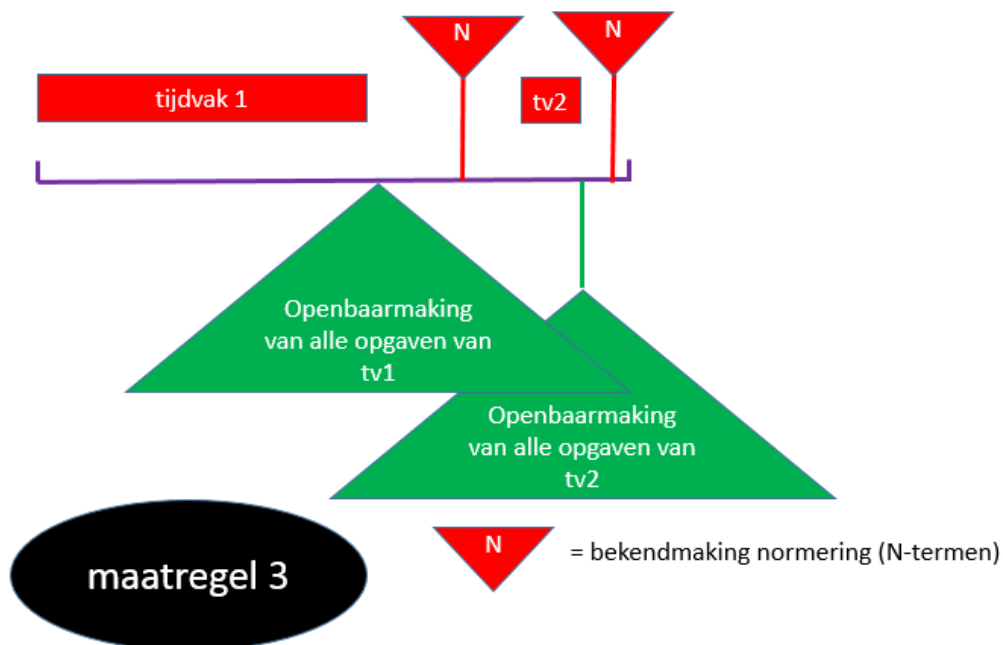
Wanneer de invoering van besloten en beveiligde forums kan gebeuren is afhankelijk van de middelen (financiële en personele) die hiervoor beschikbaar gesteld kunnen worden en de snelheid waarmee de infrastructuur en het beheer van de bbf's kan worden ingericht.

Voordien zouden wij graag vernemen of de Kamer de invoering van bbf's ondersteunt.

3.3 Maatregel 3: het opknippen van de afnameperiode in twee tijdvakken

Het is ook mogelijk een maatregel te treffen zonder bbf's: het opknippen van de afnameperiode in twee tijdvakken. Deze derde maatregel heeft twee variaties: 3a en 3b.

Net als bij de papieren CE's zouden we met een eerste en een tweede tijdvak kunnen gaan werken: tv1 en tv2. Tussen het eind van elk van de twee tijdvakken en de normering zit enige tijd. Bij maatregel 3 worden direct na ieder tijdvak alle opgaven openbaar gemaakt. Vanaf dat moment kan er vrijelijk over worden gesproken. Fouten in het CE kunnen nog vóór de normering worden doorgegeven aan de examenlijn.

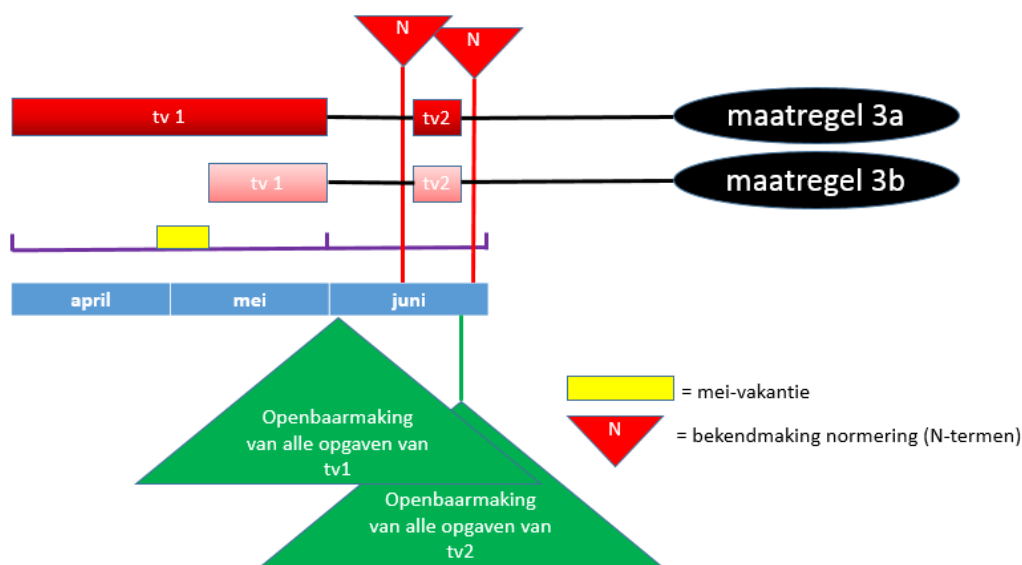
Afbeelding 10

Maatregel 3 heeft als nadelen:

1. De planningsvrijheid van de scholen is beperkt tot de tijdvakken 1 en 2.
2. Er kan niet meer met ankeropgaven worden gewerkt, waardoor de huidige normeringssystematiek niet meer kan worden toegepast. Een gelijke hoogte van de lat over de jaren heen is daardoor niet te garanderen.
3. Doordat hergebruik niet meer mogelijk is en doordat in het tweede tijdvak met andere opgaven dan in het eerste tijdvak gewerkt moet worden, nemen de jaarlijkse productiekosten toe van € 3,5 mln naar € 8,8 mln.

Variaties van maatregel 3 worden niet verkregen door, zoals bij maatregel 1, direct na ieder tijdvak 1/3 of 2/3 deel van de opgaven bekend te maken. Om te bewerkstelligen dat docenten onderling over alle opgaven in gesprek kunnen gaan, zou dan namelijk toch met bbf's gewerkt moeten worden.

De variaties van maatregel 3 zitten hem in de planning van tijdvak 1.

Afbeelding 11

Bij maatregel 3a begint het eerste tijdvak in het begin van april.

Bij maatregel 3b is de start van het eerste tijdvak na de mei-vakantie.

Bij zowel 3a als 3b

- eindigt het eerste tijdvak eind mei;
- worden de N-termen van het eerste tijdvak medio juni bekend gemaakt;
- valt het tweede tijdvak in de derde week van juni;
- worden N-termen van het tweede tijdvak in de vierde week van juni bekend gemaakt.

Bij maatregel 3b komen de tijdvakken en de bekendmaking van de normering overeen met het schema voor de papieren CE's. Bij maatregel 3b is dat alleen voor het begin van het eerste tijdvak niet het geval.

Maatregel 3a heeft als nadeel ten opzichte van maatregel 3b dat de planningsvrijheid nog kleiner is.

Maatregel 3a heeft wel een voordeel van een heel andere aard. De beperkte afnameperiode maakt het naar verwachting mogelijk om de scholen op dezelfde wijze voor de tweede correctie te poolen als bij de papieren CE's. Daarmee gloort een oplossing voor het probleem met de poolingsystematiek voor de tweede correctie (zie paragraaf 1.2 onder het kopje *Tweede correctie en flexibele CE's*).

Voor beide maatregelen 3a en 3b geldt dat zij in 2019 in kunnen gaan.

De reden is dat het examenrooster voor 2018 al aan de scholen bekend is gemaakt en dat het tijd vergt constructiegroepen en vaststellingscommissies uit te breiden, ten einde de aanmerkelijk grotere examenproductie te kunnen realiseren.

3.4 Overzicht: huidige situatie en alle maatregelen naast elkaar

	<i>huidige situatie</i>	<i>maatregel 1a</i>	<i>maatregel 1b</i>	<i>maatregel 1c</i>	<i>maatregel 2</i>	<i>maatregel 3a</i>	<i>maatregel 3b</i>
<i>typering mbt openbaarmaking</i>	jaarlijks in september: 1 variant = ± 1/3 deel van de opgaven	begin 4e week juni: ± 1/3 deel; rest volgt later	begin 4e week juni: ± 2/3 deel; rest (= ankeropgaven) volgt later	begin 4e week juni: alle opgaven;	werken met beveiligde en besloten forums (bbf's)	direct na tv1 resp. tv2 en vóór de bekendmaking van de N-termen van: alle opgaven	direct na tv1 resp. tv2 en vóór de bekendmaking van de N-termen van: alle opgaven
<i>afnameperiode</i>	begin april t/m 3e week van juni	begin april t/m 3e week van juni	begin april t/m 3e week van juni	begin april t/m 3e week van juni	nvt	tv1 - begin april t/m eind mei ; tv2 - 3e week juni	tv1 - na meivakantie t/m eind mei ; tv2 - 3e week juni
<i>bekendmaking N-termen</i>	medio juni	medio juni	medio juni	medio juni	nvt	enige tijd na tv1 resp. tv2	enige tijd na tv1 resp. tv2
<i>hergebruik</i>	± 1/3 deel	± 1/3 deel	± 1/3 deel	geen	nvt	geen	geen
<i>normeringssystematiek</i>	hoogte van de lat is over de jaren heen constant	hoogte van de lat is over de jaren heen constant	hoogte van de lat is over de jaren heen constant	gelijke hoogte van de lat over de jaren heen is niet te garanderen	nvt	gelijke hoogte van de lat over de jaren heen is niet te garanderen	gelijke hoogte van de lat over de jaren heen is niet te garanderen
<i>jaarlijkse productiekosten</i>	€ 3,5 mln	€ 3,5 mln	€ 3,5 mln	€ 5,3 mln	kosten bbf's	€ 8,8 mln	€ 8,8 mln
<i>inzage door docenten</i>	volledig zij het in besloten kring	volledig zij het in besloten kring	volledig zij het in besloten kring	volledig zij het tot eind afnameperiode in besloten kring	nu ook via bbf's	volledig, zij het tot eind tv in besloten kring	volledig, zij het tot eind tv in besloten kring

vervolg overzicht	huidige situatie	maatregel 1a	maatregel 1b	maatregel 1c	maatregel 2	maatregel 3a	maatregel 3b
<i>inzage door leerlingen</i>	volledig zij het in besloten kring	volledig zij het in besloten kring	volledig zij het in besloten kring	volledig v.a. het eind van het tijdvak	nvt	volledig v.a. het eind van het tijdvak	volledig v.a. het eind van het tijdvak
<i>signaleren van fouten</i>	d.m.v. melding van docenten aan examenlijn	d.m.v. melding van docenten aan examenlijn	d.m.v. melding van docenten aan examenlijn	d.m.v. melding van docenten aan examenlijn	nu ook via bbf's	na eind tv en vóór bekendmaking N-termen: vrije discussie mogelijk	na eind tv en vóór bekendmaking N-termen: vrije discussie mogelijk
<i>kans dat leerlingen de dupe worden van fout in CE</i>	nihil	nihil	nihil	nihil	wellicht kleiner dan nihil a.g.v. bbf's	wellicht kleiner dan nihil a.g.v. vrije discussie	wellicht kleiner dan nihil a.g.v. vrije discussie
<i>doet de maatregel recht aan de motie Van Meenen?</i>	nvt	in combinatie met maatregel 2: ja, zij het dat het een aantal jaren duurt voordat alle opgaven openbaar zijn	in combinatie met maatregel 2: ja, zij het dat het een aantal jaren duurt voordat alle opgaven openbaar zijn	in combinatie met maatregel 2: ja	in combinatie met maatregel 1a, 1b of 1c: ja	ja	ja
<i>doet de maatregel recht aan de motie Vermue?</i>	nvt	ja, zij het dat het een aantal jaren duurt voordat alle opgaven openbaar zijn	ja, zij het dat het een aantal jaren duurt voordat alle opgaven openbaar zijn	ja	nvt	ja	ja
<i>examenjaar mogelijke ingang</i>	nvt	2017	2017	2017	voorzichtig	2019	2019

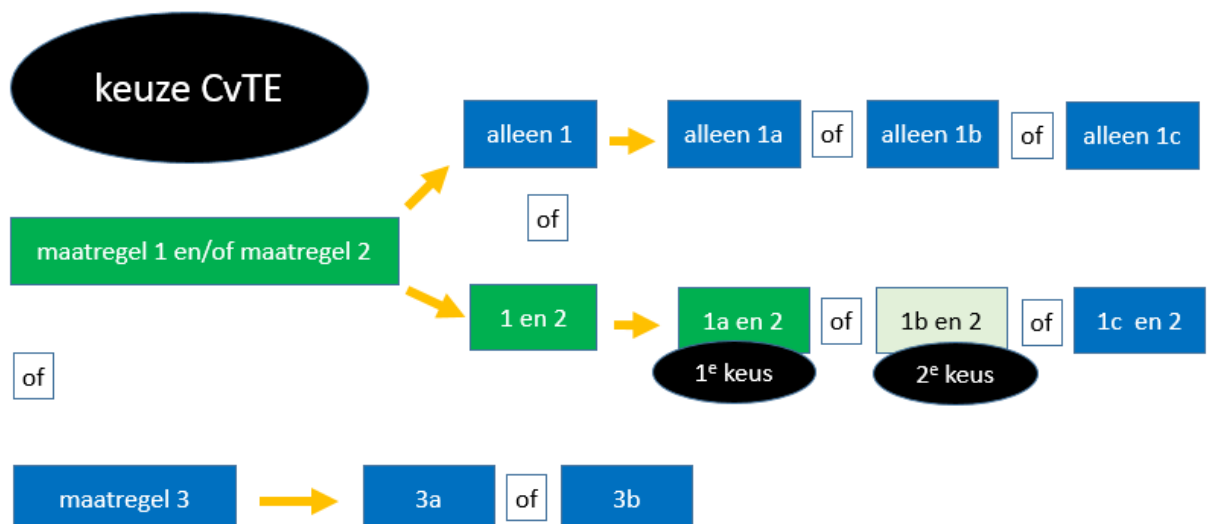
Bij een keuze uit deze opties kan de beslisboom van afbeelding 4 (begin paragraaf 3) gehanteerd worden.

4. Onze keuze

De moties Van Meenen en Vermue ademen de wens uit naar meer transparantie en naar meer waarborgen voor de kwaliteit van de digitale CE's. Dat ondersteunen wij van harte.

Totdat in de Kamer een discussie over het al dan niet regulier maken van BB- en KB-flex heeft plaatsgevonden, zouden wij huidige BB- en KB-flex systeem zoveel mogelijk intact willen laten. Dat betekent dat wij zouden willen accepteren dat de openbaarmaking van opgaven verschilt van de papieren CE's, maar wel worden - conform de moties - alle opgaven openbaar gemaakt.

De beslisboom (zie afbeelding 4, begin paragraaf 3) volgend gaat onze eerste voorkeur uit maatregel 1a in combinatie met maatregel 2. Maatregel 1b in combinatie met maatregel 2 is onze tweede voorkeur.

- 1 = openbaarmaking na de afnameperiode
- 1a = 1/3 deel direct na de afnameperiode, de rest later
- 1b = 2/3 deel direct na de afnameperiode, de rest later
- 1c = alle opgaven direct na de afnameperiode
- 2 = werken met beveiligde en besloten forums (bbf's)
- 3 = afnameperiode opsplitsen in 2 tijdvakken, openbaarmaking direct na ieder tijdvak en vóór de normering
- 3a = tijdvak 1 start begin april
- 3b = tijdvak 1 start na de mei-vakantie

Afbeelding 12

Toelichting:

Stap 1

Bij de eerste stap kiezen wij voor maatregel 1 en/of maatregel 2.

Wij kiezen NIET voor maatregel 3 omdat het examensysteem BB- en KB-flex daarbij niet intact blijft. Maatregel 3 beperkt de planningsvrijheid voor de scholen en een ander

nadeel is dat we niet kunnen garanderen dat bij de normering de hoogte van de lat over de jaren heen constant is ⁷.

Stap 2

Bij de tweede stap zouden wij kiezen voor de combinatie van de maatregelen 1 en 2. Reden: Alleen maatregel 1 doet onvoldoende recht aan de overweging in de motie Van Meenen dat leerlingen niet de dupe mogen worden van een fout in het CE. Wel zouden wij de invoering van maatregel 2, het werken met bbf's, vooraf willen laten gaan door een onderzoek naar de haalbaarheid, waarin ook het geheimhoudingsrisico nader wordt verkend. Als blijkt dat de invoering van maatregel 2 te riskant is, moet afblazen van maatregel 2 alsnog mogelijk zijn.

Stap 3

Onze rangorde bij de variaties van maatregel 1 is: 1a - 1b - 1c. Maar wel steeds in combinatie met maatregel 2.

Bij maatregel 1a houden de examenmakers meer speelruimte voor wat betreft de samenstelling van toekomstige varianten en ten behoeve van calamiteitenexamens.

Bij maatregel 1b is die speelruimte er niet (meer).

Bij maatregel 1c is die speelruimte er evenmin en maatregel 1c heeft daarenboven nog als nadeel dat niet gegarandeerd kan worden dat bij de normering de lat over de jaren heen op dezelfde hoogte ligt.

Vandaar:

Onze eerste keus: de combinatie van maatregel 1a en 2. Dat wil zeggen: direct na de afname 1/3 deel van de opgaven openbaar maken en de rest later en de invoering van bbf's gaan voorbereiden.

Onze tweede keus is: bbf's en direct na de afname 2/3 deel van de opgaven openbaar maken en de rest (= de ankeropgaven) later.

Tot slot

Volledigheidshalve willen wij vermelden dat er een alternatief is voor de maatregelen die als nadeel hebben dat niet gegarandeerd kan worden dat bij de normering de hoogte van de lat over de jaren heen constant is. Dit alternatief wordt beschreven in bijlage 4. Daar staat tevens waarom wij niet voor dit alternatief zouden willen kiezen.

⁷ Zou bij stap 1 wel gekozen worden voor maatregel 3, dan geven wij bij stap 2 de voorkeur aan maatregel 3b.

Reden: naar verwachting biedt een korte afnameperiode een oplossing voor de poolingproblematiek voor de tweede correctie (zie paragraaf 1.2 onder het kopje Tweede correctie en flexibele CE's).

Bijlage 1 - De normeringssystematiek bij de digitale CE's

Ook van papieren CE's bestaan er meerdere varianten. De kandidaten die wegens ziekte het papieren CE niet in het eerste tijdvak hebben kunnen afleggen, doen alsnog examen in het tweede tijdvak. En de examenklassen van 2016 leggen andere CE's af dan die van 2015. Zowel bij papieren CE's als bij digitale CE's wordt dus gewerkt met verschillende varianten. Vanwege de flexibiliteit is het aantal varianten bij de digitale CE's BB en KB alleen aanmerkelijk groter.

De normeringssystematiek voor alle CE's is gestoeld op de volgende uitgangspunten:

1. twee varianten van hetzelfde CE zijn vrijwel nooit precies even moeilijk;
2. voor een leerling mag het niet uitmaken welke variant van het CE hij aflegt.

Ad 1.	<p>Het is voor examenmakers vrijwel ondoenlijk om twee varianten van hetzelfde examen precies de vooraf beoogde moeilijkheidsgraad mee te geven. Dit is een wereldwijd erkend ervaringsgeven. Het geldt ook voor onze CE's en uiteraard ook voor schoolexamens.</p> <p>Bij de CE's kennen we het systeem van de N-termen (normeringstermen). Dit systeem compenseert voor verschillen in moeilijkheidsgraad tussen twee varianten van hetzelfde CE. Een CE waarvan na de afname blijkt dat het moeilijk is krijgt een hoge N-term. Een gebleken relatief gemakkelijk CE krijgt een lage N-term.</p>
Ad 2.	<p>Per CE moet de lat van jaar tot jaar even hoog liggen: wat een leerling moet kennen en kunnen om voor het CE geschiedenis havo een voldoende te halen, is in het eerste of tweede tijdvak van 2017 hetzelfde als in 2010 en 2020. De prestatie-eisen die gelden voor een voldoende moeten gelijk zijn ongeacht de door hem afgelegde variant van het CE en ongeacht het jaar waarin hij eindexamen doet. Om dat uitgangspunt te realiseren wordt bij de papieren CE's gebruik gemaakt van <i>pretests</i> en <i>posttests</i>⁸. Bij de digitale CE's wordt de methode <i>anker in package</i> gebruikt:</p> <p>verspreid over de verschillende digitale varianten (de package) die er van deze CE's zijn, komen geheim gehouden opgaven uit eerdere examenjaren, ankeropgaven genoemd, voor.</p> <p>Bij <i>anker in package</i> worden de N-termen van de varianten van het digitale CE afgeleid uit de N-termen van varianten van een eerder examenjaar. Dat is mogelijk doordat van de ankeropgaven de afnamegegevens uit zowel het actuele als het eerdere examenjaar bij Cito bekend zijn.</p> <p>Dit is een betrouwbaarder methode om de lat in iedere variant op dezelfde hoogte te leggen dan pretest of posttest. Bovendien wordt de methode bij ieder vak toegepast.</p> <p><i>Pretest</i> en <i>posttest</i> zijn bewerkelijk en duur. Daarom worden lang niet alle papieren CE's gepretest of geposttest. Daarnaast betekent iedere pretest een geheimhoudingsrisico. De methoden pretest en posttest zijn minder betrouwbaar dan anker in package.</p>

⁸ In een *pretest* worden combinaties van opgaven van een toekomstig CE en een anker-examen afgenomen. Een anker-examen is een examen waarvan de moeilijkheid bekend is, doordat de opgaven deel hebben uitgemaakt van in een of meer eerdere CE's. Omdat de pretest-kandidaten in één zitting zowel opgaven van het toekomstige CE als van het anker-examen hebben afgelegd, kan Cito de moeilijkheidsgraad van deze beide examens vergelijken. Stel dat blijkt dat het gepreteste centraal examen 0,3 cijferpunt makkelijker blijkt dan het anker-examen en het anker-examen heeft een N-term van 1,1, dan zou het gepreteste examen een N-term krijgen van 0,8 (= 1,1 - 0,3). In principe kan de N-term van een gepretest CE dus al bepaald worden vóórdat de afname heeft plaatsgevonden.

Een *posttest* werkt net als een pretest, maar vindt kort na het CE plaats. Analoog aan de pretest vergelijkt de posttest de moeilijkheid van het gepostteste CE en die van het anker-examen en kan de N-term van het gepostteste CE worden afgeleid van de N-term van het anker-examen.

Bijlage 2 - Uit: de notitie 'Centrale examens vmbo: flexibel of vast?', maart 2015

In deze notitie wordt voor wat BB- en KB-flex betreft teruggeblikt op de examenjaren 2005 tot en met 2014 en vervolgens is de balans opgemaakt tussen twee examensystemen: flexibele en digitale CE's – papieren CE's met vaste afnametijdstippen.

In zijn vergadering van april 2015 heeft het College zich achter de conclusie geschaard die in de onderstaande paragraaf uit de notitie is verwoord.

§5 De eindbalans

In §4 is de balans tussen flexibel en vast opgemaakt voor elf verschillende aspecten die bij centrale examinering een rol spelen. Dit levert het volgende beeld op:

aspect	flexibel	vast
vakinhoudelijke aspecten	=	=
pedagogisch-didactische aspecten	+	
ervaringen van leerlingen	+	
leerlingen met een beperking	=	=
organisatorische aspecten		+
geheimhouding		+
onregelmatigheden	=	=
kwetsbaarheid van CvTE en Cito		++
normering	+++	
transparantie		+
ontwikkelingen op ict-gebied	+	

Omdat de elf aspecten van totaal verschillende orde zijn, is tellen van de aantallen plussen voor zowel flexibel als voor vast niet de manier om een conclusie te trekken. Van belang is dat de BB- en KB-flex ook goed genoeg kan worden uitgevoerd op de aspecten waarop vast beter scoort, zoals geheimhouding en de kwetsbaarheid van CvTE en Cito.

In samenwerking met inspectie moet de kans op gebruikersfouten met onregelmatigheden en geheimhoudingsrisico tot gevolg beneden een aanvaardbaar niveau kunnen blijven. De oprichting van het platform examensecretarissen (PLEXS) biedt bovendien mogelijkheden om de stakeholder van de sleutelfunctionarissen voor BB- en KB-flex te benaderen om plooiën glad te strijken. De kwetsbaarheid van CvTE en Cito zit 'm in het grotere risico op fouten. De professionele, taakgerichte cultuur in beide organisaties en de van oudsher goede samenwerking rechtvaardigen de verwachting dat ook het aantal fouten in de examens beneden een aanvaardbaar niveau zal blijven.

De meerwaarde van flexibel (en digitaal) boven vast (en papier) zit 'm vooral daarin dat scholen de afname zelf kunnen plannen. De ruimte voor scholen om zelf de afnametijdstippen te bepalen maakt dat de eindbalans naar flexibel doorslaat.

Als aan de randvoorwaarde wordt voldaan dat het examenjaar 2016 waarin bij BB- en KB-flex voor het eerst met Facet wordt gewerkt, in alle opzichten goed verloopt, zouden BB- en KB-flex vanaf het examenjaar 2017 regulier zijn. Dat wil zeggen dat de centrale examens in de algemene vakken van de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg op alle scholen verplicht flexibel en digitaal worden afgenomen.

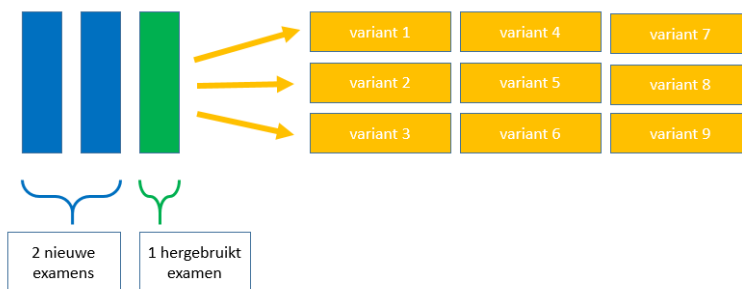
Bijlage 3 - Constructiesystematiek en productiekosten BB- en KB-flex

Huidige situatie

Constructiesystematiek:

Voor de meeste vakken worden jaarlijks 9 varianten van het digitale CE samengesteld uit 3 disjuncte examens. Tussen veel van die 9 varianten is dus overlap. Die overlap bedraagt ongeveer 1/3.

De 3 disjuncte examens worden verkregen door jaarlijks 2 nieuwe examens te produceren en 1 examen uit een eerder jaar te hergebruiken. Schematisch:

Productiekosten BB- en KB-flex:

Jaarlijks ongeveer € 3,5 mln.

Productiekosten papieren CE's (voor de tien vakken die ook een digitaal CE kennen):

Nu: € 1,9 mln

Door het hoge deelnamepercentage aan BB-flex ($\pm 98\%$) zijn de laatste jaren alle papieren CE's BB van het tweede tijdvak als aangewezen vak afgenomen.

Als we bij de papieren CE's BB ook met een openbaar tweede tijdvak zouden werken, zouden de productiekosten voor de tien vakken die ook een digitaal CE kennen uitkomen op € 2,4 mln.

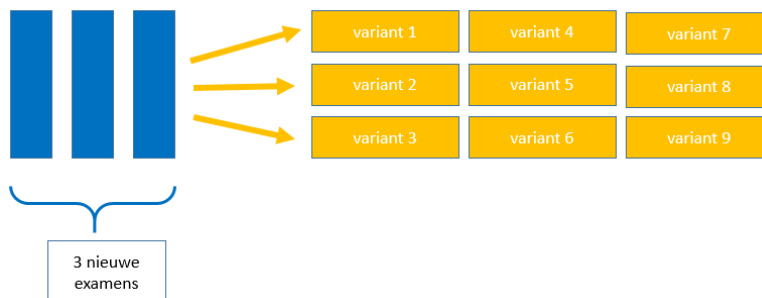
Maatregel 1a en 1b

Bij deze maatregelen blijft hergebruik mogelijk. Daardoor zijn de productiekosten hetzelfde als in de huidige situatie.

Maatregel 1c

Als alle varianten openbaar gemaakt moeten worden, is hergebruik niet mogelijk en moeten er jaarlijks 3 nieuwe examens geproduceerd worden.

Van 2 nieuwe examens naar 3 nieuwe examens betekent een toename met 50%, ofwel € 1,8 mln. Schematisch:

De jaarlijkse productiekosten voor BB- en KB dus op € 3,5 mln + € 1,8 mln = € 5,3 mln.

Maatregel 2:

Bij maatregel 2 komen daar nog de ontwikkel- en beheerkosten voor de bbf's bij. Behalve dat die substantieel zijn vanwege veiligheidseisen en de personele kosten voor een moderator, is over de hoogte daarvan nog niets te zeggen.

Maatregel 3a en 3b

Bij maatregel 3a en 3b moeten er jaarlijks t.b.v. het eerste tijdvak net zoveel nieuwe examens geproduceerd worden als bij de opties 1 en 2.

T.b.v. van tv1 zijn de kosten dus: € 5,3 mln.

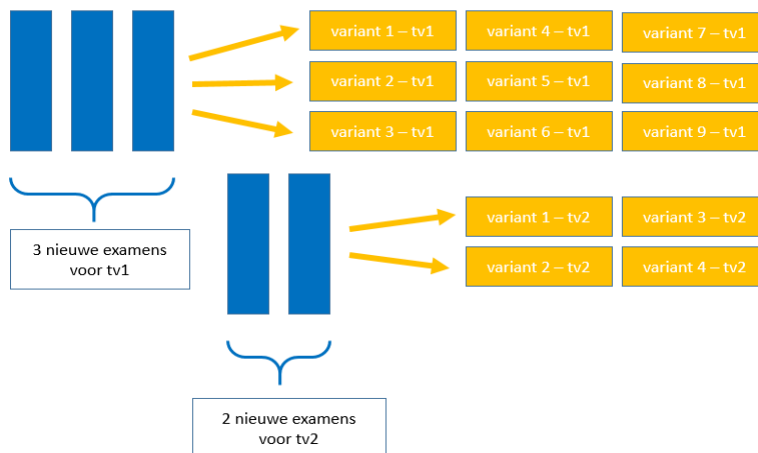
T.b.v. het tweede tijdvak volstaat 1 nieuw examen niet. Reden: Dan zou tv2 op een vast afname-tijdstip moeten plaatsvinden en bij digitale CE's is dat vooralsnog te riskant. Dus moeten er t.b.v. tv2 ook 2 geheel nieuwe CE's worden geproduceerd. Kosten: zelfde als in huidige situatie voor de gehele afnameperiode. Dus: € 3,5 mln.

Totale productiekosten voor de opties 4 en 5 zijn dus: € 5,3 mln + € 3,5 mln = € 8,8 mln.

Bij de opties 4 en 5 is de vraag of we wel genoeg constructiegroepleden, toetsdeskundigen en vaststellingscommissieleden kunnen vinden.

Wellicht is het mogelijk om in tv2 jaarlijks 1 examen te hergebruiken. À la de aangewezen papieren CE's van tv2.

Dan zouden de productiekosten voor de opties 4 en 5 op € 7 mln komen, maar na afloop van tv2 kan dan maar de helft van alle opgaven openbaar gemaakt worden. Wat echter ook denkbaar is dat een gevolg van de moties Van Meenen en Vermue is, dat het werken met aangewezen vakken bij de papieren CE's ook op losse schroeven komt. Schematisch:

Bijlage 4 - Een alternatief voor de maatregelen 1c, 3a en 3b

Deze maatregelen hebben als nadeel dat niet gegarandeerd kan worden dat bij de normering de lat over de jaren heen op dezelfde hoogte ligt. Volledigheidshalve willen wij vermelden dat er voor deze maatregelen een alternatief is waarvoor wij niet zouden willen kiezen.

Alternatief: ankeropgaven tellen niet mee

Dat alternatief behelst dat de leerling de ankeropgaven weliswaar maakt, maar dat de ankeropgaven niet meetellen in de bepaling van zijn totaal aantal scorepunten en zijn cijfer.

Voorbeeld:

Een digitaal CE Engels KB bestaat in de huidige opzet uit ongeveer 33 opgaven, waarvoor in totaal ongeveer 45 scorepunten behaald kunnen worden. De examenduur is 90 minuten. Ongeveer 11 van de 33 opgaven zijn ankeropgaven.

Als de ankeropgaven niet zouden meetellen, zou het examen uit ongeveer 44 opgaven bestaan en 120 minuten duren. De leerling weet niet wat de ankeropgaven zijn en maakt alle 44 opgaven. Alle 44 opgaven worden gecorrigeerd, maar slechts 33 opgaven zijn bepalend voor het cijfer.

Die 33 opgaven zouden direct na de afnameperiode openbaar gemaakt kunnen worden. In dat geval zouden alle *meetellende* opgaven direct na de afnameperiode openbaar zijn.

De reden dat wij niet voor dit alternatief zouden willen kiezen is dat deze alternatieve maatregel ingrijpend, tijdrovend en duur is.

Dat er in een examen opgaven kunnen voorkomen die niet meetellen is voor de meeste docenten een volstrekt onbekend fenomeen, waarvoor het draagvlak bepaald niet unaniem zal zijn. Denk aan reacties als: 'Ik leer mijn leerlingen altijd om eerst het hele examen te bekijken, vooral mijn beste leerlingen doen dit en ik heb gezien dat juist zij veel tijd hebben besteed aan opgaven waarvan achteraf blijkt dat die niet meetellen. Mijn leerlingen krijgen nu een te laag cijfer! Vooral mijn beste leerlingen.'

De opvatting dat dit onrechtvaardig is zal postvatten bij een deel van de docenten, te meer daar bij de papieren CE's wel alle opgaven wel meetellen. De alternatieve maatregel vraagt om een mindshift bij docenten en mede door de papieren CE's ('Zo hoort 't') zal het niet eenvoudig zijn om de huidige mindset te doorbreken. Draagvlak bewerkstelligen voor de alternatieve maatregel zal een zorgvuldige en tijdrovende benadering vergen. Er zal een implementatietraject ingericht moeten worden, waarvan de uitkomst niet op voorhand zeker is.

Dat brengt kosten mee en daarnaast nemen de reguliere kosten toe doordat het aantal opgaven dat jaarlijks geproduceerd moet worden met 1/3 toeneemt.

Op het punt van het risico op schending van geheimhouding is er geen verschil tussen de maatregelen 1c, 3a en 3b zelf en het alternatief daarvoor.

